

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Ν. ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ

ΤΑ 5 ΚΟΣΚΙΝΑ

ΦΑΘΡΙΝΑ 2008

Τὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶνε μία ἑσπερινὴ ὁμιλία, ποὺ πραγματοποιήθηκε τὸ 1963, μὲ κάποιες παραλλαγές, σὲ δύο διαφορετικὲς πόλεις· α') στὴν Κοζάνη, στὴν αἴθουσα τοῦ συλλόγου «40 Μάρτυρες», στὶς 21 Ἀπριλίου, καὶ β') στὴν Πάτρα, στὸν ἰ. ναὸ Ἁγίου Ἀνδρέου, τὴν Κυριακὴ 26 Μαΐου.

Τὸ θέμα εἶνε ἐνδιαφέρον καὶ ἐπίκαιρο. Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ὠφεληθῆ, ἂν στὰ ζύγια τοῦ ἱεροκήρυκα ἀφήσῃ νὰ μπῆ καὶ ἡ δική του εὐσέβεια.

Ἀμοιβαία συμπλήρωση τῶν δύο ἐκφωνήσεων, ἐπιμέλεια: Ἄ. Π. Κ.

Ἐκδόσεις: Ἀνδρονίκη Π. Καπλάνογλου
Σμύρνης 10
50100 ΚΟΖΑΝΗ
Τηλ. 24610 25139, 6974931881

Κεντρικὴ διάθεσι: Βιβλιοπωλεῖο «Ἐλαφος»
Βασ. Γεωργίου 10
53100 ΦΛΩΡΙΝΑ
Τηλ. 23850 28868

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Ν. ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ

ΤΑ 5 ΚΟΣΚΙΝΑ

ΦΛΩΡΙΝΑ 2008

ΑΙΔΕΣΙΜΩΤΑΤΟΙ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, θὰ σᾶς μιλήσω ἀπλᾶ. Φοβοῦμαι μήπως δὲν σᾶς ἱκανοποιήσω καὶ προσκρούσω εἰς τὴν ἀκοήν σας. Διότι ἔχουν συνηθίσει τὰ αὐτιά σας νὰ ἀκοῦνε τὰ γλυκὰ κελαϊδίσματα τῶν ἀηδονιῶν τοῦ ἄμβωνος, καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀπὸ τὰ πουλιὰ ποῦ κελαϊδοῦν τόσο γλυκὰ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ εἴστε ὑποχρεωμένοι, μέσα στὰ τόσα ἀηδόνια ποῦ κελαϊδοῦν ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, ν' ἀκούσετε κ' ἓνα ἄλλο πουλί, τὸ ὁποῖο ἀπὸ μουσικὴ δὲν γνωρίζει, καὶ κελαϊδεῖ ἄτεχνα, καὶ δι' αὐτὸ θὰ πρέπη νὰ τὸ κρίνετε ἐπιεικῶς ἐν συγκρίσει μὲ τὶς μεγάλες κορυφές. Ἐλπίζω λοιπόν, ὅτι θὰ ἔχω εὐμενὴ τὴν ἀκρόασίν σας, θὰ ἔχω τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀκροατηρίου. Καὶ ἀκόμη παραπάνω παρακαλῶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ποῦ ἐτράνωσε γλῶσσες μογγιλάλων (βλ. Ἦσ. 35,6), νὰ φωτίσῃ καὶ ἐμὲ κ' ἐσᾶς ν' ἀνοίξῃ τὰ αὐτιά τῆς ψυχῆς σας γιὰ ν' ἀκούσετε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ.

Διστάζω νὰ μιλήσω

Ἦτανε κάποτε ἐποχὴ, ποῦ τὸ κήρυγμα ἦταν σπάνιον. Ἦταν ἐποχὴ, ποῦ γιὰ ν' ἀνεβῆ ὁ κήρυκας ἐπάνω στὸν ἄμβωνα ἔπρεπε προηγουμένως νὰ κοινωνήσῃ τὰ ἄχραντα μυστήρια. Ἦτανε μιὰ ἐποχὴ, ποῦ δυὸ λόγια ποῦ ἔπρεπε νὰ πῆ ὁ ἱεροκήρυκας ἐζύγιζαν πολὺ, γιατί ἦτανε κίνδυνος τὰ δύο λόγια αὐτὰ ποῦ θὰ ἔλεγε, στὰ χρόνια τῆς φοβερᾶς Κατοχῆς, στὰ χρόνια ἐκεῖνα ποῦ τὰ τρέμει ὁ λογισμὸς, ποῦ τὰ ἐνθυμοῦνται μόνο ὅσοι εἶνε πάνω ἀπὸ τριάντα χρόνια· στὰ χρόνια ἐκεῖνα, δυὸ λόγια πάνω στὸν ἄμβωνα θὰ τὰ ἐπλήρωνες μὲ τὸ αἷμα σου.

Ἐν τούτοις τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις νὰ μιλᾶς στοὺς πιστοὺς. Τώρα διστάζω. Διστάζω, γιατί τὸ κήρυγμα εἶνε ἄφθονο. Διστάζω, γιατί τώρα εἶνε εὐκόλο καὶ φθηνὸ νὰ κηρύττῃ κανεὶς τὸ Χριστό. Διστάζω, γιατί τώρα ὑπάρχει εἰρήνη, ἡσυχία καὶ ἀσφάλεια.

—Καὶ δὲ σ' ἀρέσει, θὰ πῆτε, ἢ εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια;

Φοβοῦμαι τὴν εἰρήνη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν...

Ἄχ, φοβοῦμαι αὐτὴ τὴν εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Πιστεύσατέ με, ἀγαπητοί μου Χριστιανοί, τὴν φοβοῦμαι περισσότερο ἀπὸ ἓνα πόλεμο. Γιατὶ εἶνε ἡσυχία καὶ εἰρήνη ὑποπτος. Ξέρετε πῶς μοιάζει; Εἶνε σὰν νὰ κάθεται ἓνας πᾶνω στὴν κορυφὴ ἐνὸς βουνοῦ, ἐνῶ ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα κάτω τὰ σπλάχνα του βράζουν ἀπὸ φωτιά κ' εἶνε ἕτοιμο τὸ βουνὸ ν' ἀνοιξῆ, νὰ ἐκτραγῆ σὲ ἡφαίστειο.

Δὲν εἶμαι προφήτης οὔτε υἱὸς προφήτου, οὔτε ἔχω τοιαύτην μαγικὴν ἢ προφητικὴν δύναμιν γιὰ νὰ προφητεύω τὸ μέλλον· ἀλλὰ κρατώντας τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸν «λύχνον» τὸν «φαίνοντα ἐν ἀύχμηρῶ τόπῳ» (Β' Πέτρ. 1,19), λέγω, ἀγαπητοί μου, ὅτι αὐτὴ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ εἰρήνη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, μέσα στὴν ὁποία γλεντοκοποῦν καὶ ὀργιάζουν οἱ πολλοί, αὐτὴ ἡ ἡσυχία εἶνε φοβερά. Διότι ὅλοι μας, ἀσχέτως ἰδεολογιῶν καὶ κατευθύνσεων, ὅλοι μας, Ἀνατολὴ καὶ Δύσις, καθήμεθα, ἀδέρφια μου, ἐπάνω σ' ἓνα ἡφαίστειο, τρομερὸν ἡφαίστειο, ποὺ ἂν ἐκτραγῆ δὲν ξέρω τί θὰ μείνῃ ἐπάνω στὸν πλανήτη μας. Τὸ λέγει καθαρὰ ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «ὅταν γὰρ λέγῳσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὡσπερ ἡ ὠδὴν τῆ ἐν γαστρὶ ἐχούση» (Α' Θεσσ. 5,3). Καὶ δυστυχῶς, ὅτι ἔρχεται θύελλα σαρώσαι τὴν γῆν —ἐκτὸς μόνον ἐὰν ὁ Θεὸς ἐν τῷ ἀπείρῳ του ἐλέει ἐπιβλέψῃ ἐπὶ τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα—, ὅτι, λέγω, ἔρχεται αὐτὴ ἡ λαΐλαψ ἢ μεγάλη, ἔχουμε πολλὰ σημεῖα τῶν καιρῶν. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε σήμερα νὰ παρουσιάσω ἓνα καὶ μόνον σημεῖο. Εἶνε τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο προειδοποιεῖ, ὅτι πρέπει, ἀγαπητοί μου, νὰ ἐτοιμασθῶμεν ἅπαντες, ὥστε ὅλοι ἐνωμένοι, καὶ ὡς ἔθνος καὶ ὡς κοινωνία καὶ ὡς πόλις, νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν σκληρὰν περίοδον ἢ ὁποία ὅπωςδήποτε ἔρχεται ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ποῖον εἶνε τὸ σημεῖον αὐτό, τὸ ὁποῖον προειδοποιεῖ ὅτι θὰ γίνῃ «θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου»; (Ματθ. 24,21).

Μία συνέντευξι

Τὸ θέμα μοῦ τὸ ἔδωκε ἓνας δημοσιογράφος τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ μὲ ἐπισκέφθηκε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ μοῦ ἔθεσε γραπτῶς ἓνα ἐρώτημα. Καὶ τὸ ἐρώτημά του εἶνε: «**Ποιά εἶνε ἡ σύγχρονη θρησκευτικότης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ;**». Μὲ ἄλλα λόγια, θρησκεύουν σήμερα οἱ Ἕλληνες; Καὶ πῶς θρησκεύουν;

Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ θὰ δώσω ἀπάντησι ἀπὸ τὸ βῆμα αὐτῆς τῆς ἱεραποστολικῆς πόλεως. Ἡ ἀπάντησι ποὺ θὰ δώσω ἀπόψε θὰ εἶνε ἓνα μνημόσυνο στὴ μνήμη τοῦ π. Ἱεροθέου(*), ὁ ὁποῖος πρὸ 70 περίπου ἐτῶν ἠρεύνησε τὸ φαινόμενο τὸ θρησκευτικόν. Ἀνέλυσε τὸ ζήτημα τῆς θρησκείας καὶ ἔγραψε ἓνα περισπούδαστον ἔργον ποὺ ὀνομάζεται «Ἡ ἀληθὴς Θρησκεία» (Ἀθῆναι 1895²). Θὰ ἔπρεπε αὐτὸ τὸ ἔργο τοῦ ἐπισκόπου Ἱεροθέου ν' ἀνατυπωθῆ καὶ νὰ κυκλοφορήσῃ εὐρύτερα. Λοιπόν, εἰς τὸ ἐρώτημα αὐτό, ἐὰν θρησκεύῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ πόσο θρησκεύει ὁ Ἑλληνικὸς λαός, θ' ἀπαντήσω ἀπόψε.

Τὸν κοίταξα τὸ δημοσιογράφο καὶ τοῦ εἶπα:

—Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ ποὺ κάνεις, τὸ κάνεις μόνο σ' ἐμένα;

—Ὅχι, λέει, τὸ ἔκανα σὲ πολλούς. Ἠρώτησα μητροπολίτας, ἠρώτησα ἐπισκόπους, ἠρώτησα καθηγητάς, θεολόγους, προέδρους σωματείων, ἠρώτησα κόσμον καὶ κοσμάκη· καὶ ἔρχομαι καὶ σ' ἐσένα.

—Τί σοῦ ἀπήντησαν; λέω. Μ' ἐνδιαφέρει νὰ μάθω τί σοῦ ἀπήντησαν αὐτοὶ ὅλοι.

—Ἄλλοι μοῦ εἶπαν λαμπρὰ πᾶμε, ἄλλοι καλὰ, καὶ ἄλλοι καλοῦτσικα.

—Ἐγώ, λέγω, παιδί μου, διαφωνῶ μὲ ὅλους αὐτούς. Οὔτε καλοῦτσικα, οὔτε καλὰ πᾶμε. Πᾶμε πολὺ ἄσχημα. Εἶνε ἡ ὦρα τῆς Ἀποκαλύψεως. Εἶνε τὰ πέντε (5) οὐαὶ τῆς Ἀποκα-

(*) Πρόκειται γιὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπο Πατρῶν καὶ Ἡλείας Ἱεροθέο Μητρόπουλο (βλ. καὶ ἐπισκόπου Αὐγουστίνου Ν. Καντιώτου, Ἑθνικὰ προβλήματα, Ἀθῆναι 1996², σελ. 35-36).

λύψεως. Ουαί, ουαί, ουαί, ουαί, καὶ πάλιν ουαί. Δὲν πᾶμε οὔτε «λαμπρὰ» οὔτε «καλὰ» οὔτε «καλούτσικα» ποὺ εἶπε ὁ τελευταῖος, ἀλλὰ πᾶμε ἄσχημα. Θρησκευτικῶς διερχόμεθα μία κρίσι, τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα στὴν Ἑλλάδα διέρχεται μίαν κρίσιν πρωτοφανῆ. Εἴμεθα ὅλοι μας ἐγγὺς θλίψεως μεγάλης, εἴμεθα ἐγγὺς ὀλέθρου, εἴμεθα ἐγγὺς μαχαίρας τοῦ Θεοῦ.

—Μὰ εἶνε μελαγχολικὰ αὐτά· ὑπερβολικὰ εἶνε. Σὲ ξέραμε ὅτι εἶσαι ὑπερβολικός, ἀλλὰ τέτοια ἀπάντησι δὲν περιμέναμε. Λοιπὸν δὲν ἔχεις δίκιο, μοῦ λέει ὁ δημοσιογράφος. Γιατὶ δὲ βλέπεις, λέει, τί γίνεται στὴν Ἑλλάδα; δὲ' βλέπεις πῶς θρησκεύει ὁ λαός; Νά μία ἀπόδειξι...

—Γιά πές μου.

—Νά, λέει· ἦρθε τὸ Τίμιο Ξύλο ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ πατεῖς με - πατῶ σε, οὐρές, καὶ ἐδῶ στὴν Πάτρα καὶ παντοῦ. Δὲ' φτάνει αὐτό; δὲν ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ λαὸς ἔχει θρησκευτικότητα; Νά, ἦρθε καὶ ἡ εἰκόνα τοῦ «Ἄξιόν ἐστι» ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ πάλι πατεῖς με - πατῶ σε, οὐρές ὀλόκληρες κάνει ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς γιὰ νὰ ἀσπασθῆ τὴν εἰκόνα τοῦ «Ἄξιόν ἐστι». Πανηγύρια γίνονται, ἑορτὲς γίνονται, τρέχει ὁ κόσμος ὀλόκληρος. Τὴ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως ποιὸς μένει στὸ σπῆτι του; λέει. Νά· δὲν θρησκεύει ὁ λαός;

—Αὐτὰ ναί· τὰ βλέπω κ' ἐγὼ αὐτά. Ἄλλὰ δὲν εἶνε ἡ θρησκεία μόνο αἱ ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις. Δὲν πρέπει νὰ σταθοῦμε μόνο εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις αὐτάς. Διότι ἑορταὶ καὶ πανηγύρεις τέτοιες γίνονταν καὶ στὴ Ῥωσία, στὴν «ἁγία Ῥωσία» καὶ τὴ νομίζανε ἁγία, πῶς κατοικούσανε ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι στὴ Ῥωσία. Ἡ «ἁγία Ῥωσία!» λέγανε. Ἄλλὰ ὅταν ἦρθε ἡ ἐπανάστασις, τότε ὁ λαὸς αὐτός, ποὺ προσκυνοῦσε εἰκόνες, ποὺ προσκυνοῦσε τὰ λείψανα, ποὺ ἔτρεχε δεξιὰ κι ἀριστερά· ὁ λαὸς αὐτός, ποὺ δὲν τὸν δίδαξε ὁ κληρὸς τῆς Ῥωσίας ποιὰ εἶνε ἡ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ θρησκεία· ὁ λαὸς αὐτὸς ἐνώθηκε με τοὺς φαύλους καὶ ἔσφαξε μαζί τους δικαίους καὶ ἁγίους. Λοιπὸν ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις γινόντανε καὶ στὴ Ῥωσία, ἀλλὰ

ὅταν ἐξερράγη ὁ «Βεζουβίος», τὰ παρέσυρε ὅλα. Γίνονταν ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις καὶ στὴ Γαλλία πρὸ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ ὁ λαὸς δὲν εἶχε πνευματικότητα, καὶ ὅταν ἔγινε κ' ἐκεῖ ἐπανάστασις τὰ γκρέμισε ὅλα ὁ Γαλλικὸς λαός. Μὴ μοῦ λὲς λοιπὸν πανηγύρια καὶ ἑορτὲς, γιατί ἡ θρησκεία εἶνε κάτι μεγαλύτερο. Πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς μικρὰ ιδέα γιὰ τὴ θρησκεία, γιὰ νὰ μοῦ πῆς «Φτάνει· προσκύνησα τὴν εἰκόνα, ἄναψα τὸ κερί μου, ἐπήγα στὸ μοναστήρι, ἐφίλησα τὶς εἰκόνες, ἔτελειώσα». Πρέπει νὰ ἔχης πολὺ μικρὰ ιδέα γιὰ τὴ θρησκεία, γιὰ νὰ τὴν κρίνης μὲ τέτοια ἐλαφρὰ κριτήρια.

Νὰ «κοσκινίσουμε» τὴ θρησκευτικότητά μας;

Εἶνε ἀλήθεια, ὅτι θρησκεύει ὁ λαός. Ἄλλὰ ἡ θρησκευτικότης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τί εἶνε; Δὲν εἶνε καθαρὰ, δὲν εἶνε ἀμιγῆς. Εἶνε ἀνακατεμένη —νὰ μιλήσω ἀπλᾶ—, μὲ λίγο σιτάρι καὶ πολὺ ἄχυρο. Ἡ θρησκεία μας εἶνε λίγο ἀλεύρι καὶ πολὺ πῆλο. Εἶνε ἀνακατεμένη μὲ παγανιστικὰ στοιχεῖα, εἶνε ἀνακατεμένη μὲ εἰδωλολατρικὰ στοιχεῖα, εἶνε ἀνακατεμένη μὲ μαγεία, μὲ ἄλλα ζητήματα· εἰς τρόπον τέτοιον, ὥστε μόνο ἓνα μικρὸ ποσοστὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἔχη γνησίαν θρησκευτικότητα.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀνέκαθεν ἐθρήσκευε

«Ποιὰ εἶνε ἡ σύγχρονος θρησκευτικότης τῆς Ἑλλάδος;». Εἶπα «ἡ σύγχρονος», διότι οἱ Ἕλληνες ἀπ' ἀρχῆς ποὺ παρουσιάσθησαν πάνω στὸν πλανήτη ἐδῶ, στὴν μικρὰ αὐτὴ γωνιά, οἱ Ἕλληνες ἀνέκαθεν ἐθρήσκευον. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὑπῆρξε κατ' ἐξοχὴν ἐκ ρίζης καὶ θεμελίων θρησκευτικὸς λαός· τολμῶ νὰ πῶ, ὕστερα ἀπὸ τὸν Ἰσραὴλ ὑπῆρξεν ὁ θρησκευτικώτερος λαὸς τοῦ κόσμου. Περὶ αὐτοῦ ὑπάρχουν μυριάδες ἀποδείξεων. Ἄν σκάψετε βαθειὰ στὰ θεμέλια τοῦ σπιτιοῦ σας, ἂν πᾶτε στὰ χωράφια σας καὶ σκαλίσετε μὲ τὸ ἄροτρο τὰ χῶματα ποὺ εἶνε ποτισμένα μὲ τὸν ἰδρῶτα καὶ τὰ αἵματα τῶν προγόνων καὶ πατέρων μας, μέσα στὰ

σπλάχνα τῆς γῆς θὰ δῆτε ζωντανὲς ἀποδείξεις τῆς θρησκευτικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Γεμάτη ἀγάλματα εἶνε ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος. Ψευδῶν βεβαίως θεῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸν ἐναργέστερον τρόπον πιστοποιοῦν τὴν θρησκευτικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ δὲ μεγαλυτέρα ἀπόδειξις τῆς θρησκευτικότητός μας εἶνε ὁ Παρθενῶν, τὸ ἀριστούργημα τῆς τέχνης, βοῶσα κραυγὴ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐθρήσκευε ἀπὸ τότε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού ἄλλοι λαοὶ τρώγανε βελανίδια, ἐμεῖς κτίζαμε Παρθενῶνα διὰ νὰ ἐκδηλώσουμε τὴν πίστι στὸ θεῖον. Ὁ Παρθενῶν ἀπόδειξις τῆς πίστεως τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Ἁγία Σοφία ἀπόδειξις ἄλλη τῆς πίστεώς μας. Καὶ ἀναρίθμητοι ναοὶ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ καὶ ποικίλου ρυθμοῦ, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πιστοποιοῦν ὅτι τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ἐθρήσκευε ἐξ ἀρχαιοστάτης ἐποχῆς. Κι ἂν θέλετε περισσότερες ἀποδείξεις, ὅσοι ἀπὸ σᾶς εἴσθε ἐγγράμματοι, διαβάστε τὸν Ὅμηρο καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τοὺς μεγάλους, κ' ἐκεῖ θὰ δῆτε νέες ἀποδείξεις τῆς θρησκευτικότητος τῶν Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ δὲν ὀμιλῶ, ἀγαπητοί μου, περὶ τῆς θρησκευτικότητος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τὸ θέμα εἶνε ἡ θρησκευτικότης τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων· καὶ ἀπλούστερα ἀκόμα· Θρησκεύουν οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες;

Θέλω νὰ μὲ προσέξετε.

Θρησκεύουν οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες;

Δὲν θὰ σᾶς ὀμιλήσω ρητορικά, γιατί οὔτε ρήτορας εἶμαι οὔτε ἦρθα ἐδῶ στὴν πόλιν σας γιὰ νὰ κάνω ἐπίδειξις ρητορείας. Θ' ἀνοιξω τὴν καρδιά μου ὡς ἓνας Ἕλλην πρὸς Ἕλληνας, ὡς ἓνας πού ἔζησα κ' ἐγὼ κοντὰ σας σκληρὲς ἡμέρες καὶ ἐπιθυμοῦσα ἡ πατρίδα μας νὰ εἶνε τὴν ὥρα αὐτὴ ἄστρο φεγγαβόλο Ὁρθοδοξίας, πού νὰ φωτίζη ἀπὸ τὰ Βαλκάνια μέχρις Οὐραλίων. Συνεπῶς, ὁ λόγος μου δὲν θὰ εἶνε ἐπίδειξις ρητορείας, ἀλλὰ μιὰ κραυγὴ πόνου καὶ διαμαρτυρίας διὰ τὴν ὄλην ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος μου.

Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν τὸ ἐρώτημα· Θρησκεύουν οἱ Ἕλ-

ληνες; Δὲν λέγω ἂν ἐθρήσκευαν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐπάνω στὰ ψηλὰ βουνά, τότε πού πήραμε τὶς κορυφὲς τῆς Πίνδου καὶ τὶς σμίξαμε μὲ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Δὲν λέγω ἂν ἐθρήσκευαν οἱ Ἕλληνες τοῦ 1941-42, πού ὁ λαὸς ἐθρήσκευε καὶ ἐξακολουθοῦσε νὰ πιστεύη στὸ Θεό. Ὅμιλῶ γιὰ σήμερα. Θρησκεύουν οἱ Ἕλληνες σήμερα; – ἔπαναλαμβάνω τὸ πύρινο αὐτὸ ἐρώτημα καὶ στὸν ἑαυτὸν μου καὶ εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς ἐπισκόπους καὶ στὸ λαὸ ὀλόκληρο.

– Τυφλὸς, μοῦ λέει ἓνας, εἴσαι;. Δὲ βλέπεις τὴ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως πού σχηματίζεται ἓνας ποταμὸς πύρινος ἀπὸ μυριάδες μικρὰ φῶτα, ἀπὸ τὶς λαμπάδες πού ἀναψαν οἱ Χριστιανοὶ ὅταν ὁ ἱερεὺς εἶπε «*Δεῦτε λάβετε φῶς...*»; Δὲν ἀνεβαίνεις ἐκείνη τὴν ὥρα μ' ἓνα ἀεροπλάνο ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τὸν Πειραιᾶ, τὴν Κοζάνη, γιὰ νὰ δῆς, ὅτι ὀλόκληρος ἡ πόλις ἦτο ἓνας πύρινος ποταμὸς κηρίων; Καὶ δὲ βλέπεις στὰ πανηγύρια, πῶς τρέχουν ὅλοι χιλιόμετρα γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὰ προσκυνήματα;

Οἱ ἐνδείξεις ἢ ἀποδείξεις δὲν μὲ πείθουν

Τὰ βλέπω κ' ἐγὼ αὐτά. Ἀλλὰ εἶνε ἄραγε ἐνδείξεις ἢ ἀποδείξεις ἀρκεταὶ γιὰ νὰ μᾶς πείσουν, ὅτι ὄντως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θρησκεύει; Πρέπει νὰ μείνουμε μόνο σ' αὐτά;

Πρέπει, ἀδελφοί μου, νὰ μὴ ἔχουμε διαβάσει τὸ Εὐαγγέλιο, πρέπει νὰ μὴ γνωρίζουμε τὸ ἄλφα τοῦ χριστιανισμοῦ, γιὰ νὰ ἀρκεσθοῦμε σ' αὐτὰ μόνο τὰ τεκμήρια τῆς θρησκευτικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ναί. Πρέπει νὰ ἔχουμε μικρὰ ἰδέα γιὰ τὴ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου, ἐὰν μετρήσουμε τὴν θρησκευτικότητα ἀπὸ τὰ πανηγύρια καὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς προσελεύσεις εἰς τὰ ἱερὰ προσκυνήματα. Θρησκεία τοῦ Ναζωραίου δὲν εἶνε ν' ἀνεβαίνουμε στὰ καμπαναριὰ καὶ νὰ χτυποῦμε καμπάνες· δὲν εἶνε, οἱ παπᾶδες καὶ προπαντὸς οἱ δεσποτάδες μας, νὰ ντύνονται μέσα στὰ χρυσᾶ καὶ νὰ παρυσιάζονται μὲ μίτρες καὶ μὲ ἐγκόλπια καὶ νὰ λειτουργοῦν ὡς πρίγκιπες καὶ ὡς αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου· δὲν εἶνε

ἀπλῶς τὸ λιβάνι καὶ τὸ κερὶ, τὸ ὁποῖο καίμε ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ μας.

Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶνε τύπος ἀλλὰ οὐσία

Ἡ θρησκεία τοῦ Ναζωραίου δὲν εἶνε τύπος, ἀλλὰ εἶνε μιὰ οὐσία. Εἶνε μοχλὸς καὶ ζωὴ καὶ κίνησις. Εἶνε μοτὲρ ποὺ πρέπει νὰ κινήσῃ τὸ ἔθνος μας σὲ νέες κατευθύνσεις. Γι' αὐτό, ἐπειδὴ τέτοια εἶνε ἡ θρησκεία, δὲν πρέπει νὰ ἀρκεσθοῦμε σ' αὐτὲς τὶς ἀποδείξεις τῆς θρησκευτικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ναί, ὑπάρχει θρησκευτικότης· ἀλλὰ εἶνε ἐπιπολαία, εἶνε σὰν τὸ χῶμα τὸ γεμᾶτο ἀγκάθια καὶ πέτρες. Καὶ ἅμα τὸ χῶμα θέλῃς νὰ τὸ σπείρῃς, τὸ καθαρίζεις· κι ἂν τὸ βάλῃς στὴ γλάστρα σου, τότε ὄχι μόνον τὸ καθαρίζεις, ἀλλὰ καὶ τὸ κοσκινίζεις γιὰ νὰ φυτρώσῃ τὸ κρίνον. Ἡμεῖς λοιπὸν εἴμεθα χῶμα ἀκάθαρτον θρησκευτικῆς ζωῆς, ποὺ πρέπει νὰ τὸ ξεβοτανίσωμε, νὰ τὸ καθάρίσωμε, νὰ τὸ περάσουμε ἀπὸ κόσκινα, γιὰ νὰ μπορέσῃ μέσα στὴν καρδιά μας, ὡς εἰς γλάστραν οὐρανίαν, νὰ φυτρώσῃ καὶ νὰ ἀνθήσῃ τὸ κρίνον τὸ ἀμάραντο, ποὺ εἶνε ἡ γνησία θρησκευτικὴ ζωὴ καθὼς ταύτην ὑπεζωγράφισεν ὁ Κύριός μας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.

Ἄπλούστερα. Ἔχω μπροστά μου τὸν λαὸν τοῦτον. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς περάσω ἀπὸ πέντε κόσκινα. Εἴθε σύμφωνοι;

Τὰ πρόσφορα ζυμωμένα ἀπὸ χέρια παρθένων

Οἱ παλιὲς νοικοκυράδες, ποὺ κάνανε πρόσφορα, ἦταν πολὺ προσεκτικές. Περνοῦσαν τὸ ἀλεύρι πρῶτα ἀπὸ κρησάρα, καὶ μετὰ τὸ ζύμωναν. Γιατὶ τώρα –ἄλλη ἁμαρτία– ζυμώνει καὶ φέρνει πρόσφορα στὴν ἐκκλησία ὁ οἰοσδήποτε. Τὰ λέει αὐτὰ ὁ ἅγιος Γερβάσιος (Παρασκευόπουλος) –ποιὸς τὸν ἀκούει;–, ὅτι τὸ πρόσφορον πρέπει νὰ τὸ παρασκευάζουν καθαρὰ χέρια, ὄχι ἢ κάθε μιά. Θὰ μᾶς κολάσῃ ὁ Θεός. Στὰ

παλιὰ χρόνια τῆς πίστεως, τὸ πρόσφορον ποὺ πηγαίνουμε στὴν ἐκκλησία νὰ μνημονεύσουν τοὺς νεκρούς, τὸ πρόσφορον ποὺ ἔκοβε ὁ ἱερεὺς τὸ ἀντίδωρον, δὲν τὸ ζυμώνανε τὰ ἀκάθαρτα καὶ μολυσμένα χέρια ἀπίστων καὶ διεφθαρμένων ἀρτοποιῶν. Δὲν ἐπωλοῦντο πρόσφορα στὰ ἀρτοποιεῖα.

Τώρα, τὴν ὥρα ποὺ ζυμώνουν τὰ πρόσφορα στὰ ἀρτοποιεῖα, βλαστημᾶνε καὶ φτύνουνε σ' αὐτὰ οἱ διάφοροι ἄθεοι καὶ μασόνοι.

Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια τὰ πρόσφορα τὰ ζύμωναν κοπέλλες παρθένες, ἀγνές καὶ ἀμόλυντες σὰν τὰ τριαντάφυλλα. Δὲν τὸ ζύμωνε κάθε μία. Κοσκινίζαν σχολαστικὰ τὸ ἀλεύρι μὲ ψιλὸ κόσκινο καὶ μετὰ τὸ ζύμωναν.

Θὰ περάσουμε ἀπὸ κόσκινο

Ἐὰν θέλωμε κ' ἐμεῖς νὰ δοῦμε κατὰ ποῖον τρόπον θὰ γίνωμεν ἄρτος γλυκὺς Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, πρέπει νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸ κόσκινο. Ὅπως λοιπὸν ὁ ἄλλος παίρνει τὸ κόσκινο καὶ καθαρίζει τὸ σιταρένιο ἀλεύρι καὶ φεύγουν ὅλα τὰ στοιχεῖα τὰ ἀκάθαρτα, ἔτσι κ' ἐγὼ ἀπόψε. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου - νὰ ξεκρεμάσω, νὰ ξεκρεμάσουμε 5 κόσκινα, ἓνα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε κόσκινα, καὶ νὰ κοσκινίσουμε ὅλη τὴ θρησκευτικότητά. Ἄν εἴστε χῶμα, θὰ σᾶς περάσω ἀπὸ τὸ κόσκινο· ἂν εἴστε ἀλεύρι τοῦ Χριστοῦ, θὰ σᾶς περάσω ἀπὸ τὴν κρησάρα τοῦ προσφόρου, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκαθάριζαν τὸ ἄλευρον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Δὲν ξέρω ποιὸς θὰ μείνῃ στὸ τελευταῖο κόσκινο.

Τὸ πρῶτο κόσκινο. Ποιὸ εἶνε; Θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὰ μικρότερα κόσκινα καὶ μετὰ θὰ πᾶμε στὰ μεγαλύτερα· ὅσο θὰ προχωροῦμε, θὰ γίνωνται λεπτότερα τὰ κόσκινα.

1 Ο ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ

Τακτικά

Τὸ πρῶτο κόσκινο εἶνε ὁ ἐκκλησιασμός. Ποιός ἐκκλησιασμός; Ὁ τακτικὸς ἐκκλησιασμός. Ὁ τακτικὸς καὶ ἀνελλιπὴς ἐκκλησιασμός. Εἶνε ἡ ἐντολὴ ἢ γνωστὴ τοῦ δεκαλόγου, ὅτι «ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου» (Ἐξ. 20,9-10). Δὲν θὰ ἀναπτύξω τὴν ἐντολή, ἀπλῶς ὑπενθυμίζω.

Ὅποιος θρησκεύει, αἰσθάνεται βαθεῖα τὴν ἀνάγκη νὰ πάη στὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρῃ τὴν λατρείαν στὸ Θεὸ τὴν λογικὴν, καθ' ἐκάστην Κυριακὴν. Εἶνε ἀνάγκη τῆς ψυχῆς ὁ ἐκκλησιασμός. Καὶ ἡ Ἐκκλησία μας, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, δίδει τεραστίαν σημασίαν στὸν ἐκκλησιασμόν· Ὑπάρχει ἱερὸς κανὼν μέσα εἰς τὸ ἱερὸν Πηδάλιον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος λέει· Ὅποιος Χριστιανὸς τρεῖς συνεχόμενες Κυριακὰς δὲν ἐκκλησιάζεται (ἐκτὸς ἀπὸ σοβαρὸ λόγο), ὁποῖος ἀπουσιάζει τρεῖς φορές, ἀφορίζεται, διαγράφεται προσωρινῶς ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας· δὲν θεωρεῖται πλέον ὀρθόδοξος· καὶ ἂν πεθάνῃ σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, δὲν θὰ τὸν θάψουν μετὰ πατᾶδες καὶ μετὰ ἐξαπτέρυγα, ἀλλὰ ἄνευ ἱερέων· διότι μόνος του ἀπέκοψε ἑαυτὸν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Στὰ παλιὰ τὰ χρόνια ποὺ ἐκκλησιάζοντο οἱ ἄνθρωποι, σπάνιον φαινόμενο ἦτο ὁ μὴ ἐκκλησιάζομενος. Θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη θάνατο, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη φέρετρο τὸ Σάββατο τὸ βράδυ στὸ σπίτι του, νὰ συντροφεύῃ νεκρὸ στὸ σπίτι του ἢ νὰ συμβαίῃ κάτι ἄλλο σοβαρὸ ἢ ἀσθένεια φοβερά, γιὰ

νὰ μὴ πάη στὴν ἐκκλησία. Σήμερα, ὅπως ἦταν ἄλλοτε σπάνιον πρᾶγμα ὁ μὴ ἐκκλησιάζομενος, εἰς τοὺς σημερινούς μας μοντέρνους καιροὺς τὰ πράγματα ἀντεστράφησαν· ὁ ἐκκλησιάζομενος ἔγινε εἶδος σπάνιον, σπανιώτατον. Πόσοι εἶνε οἱ ἐκκλησιάζομενοι στὴν Ἑλλάδα;...

Μαθητῆς, ποὺ δὲν πάει στὸ σχολεῖο, τὸν σβῆνει ὁ δάσκαλος· στρατιώτης, ποὺ δὲν ἀκούει τὴν σάλπιγγα, εἶνε λιποτάκτης. Λοιπὸν κ' ἐσύ, ὅταν χωρὶς σοβαρὸ λόγο δὲν πᾶς τρεῖς συνεχόμενες Κυριακὰς στὴν ἐκκλησία, ἀφορίζεσαι. Σαλπίζει κάθε Κυριακὴ ἢ καμπάνα αὐτὴ ποὺ χτυπάει. Αὐτὲς οἱ καμπάνες, ποὺ ἀκούγονται πέντε χιλιόμετρα μακριά, θὰ μᾶς δικάσουν τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ἄλλοτε χωρὶς καμπάνες οἱ Ἕλληνες ἐκκλησιάζονταν, σπάνιον πρᾶγμα ἦτο ὁ μὴ ἐκκλησιάζομενος· τώρα, εἰς τοὺς μοντέρνους μας καιροὺς, μετὰ τεράστιες ἢ χηρότατες καμπάνες, δὲν ἐκκλησιάζονται. Τί συμβαίνει;

«Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων!»

Θὰ μιλήσω κ' ἐγὼ μετὰ τὴν γλῶσσα τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ἔτυχε κανεὶς ἀπὸ σᾶς ν' ἀγαπήσῃ ποτὲ στὸν κόσμον; Ἔ, ἅμα ἀγαπήσῃ τί κάνει; Δὲν κατηγορᾶ αὐτὴ τὴν ἀγάπη· ὁ Θεὸς τὴν ἔδωσε. Ἄμα ἀγαπήσῃς ἓνα πρόσωπο, τότε δὲ βλέπεις τὴν ὥρα πότε νὰ πᾶς στὸ σπιτάκι τῆς, καὶ νὰ καθῆσῃς καὶ μία καὶ δύο καὶ τρεῖς ὥρες. Κατ' εὐθείαν, μετὰ τὴν δουλειά, στὸ σπιτάκι! Γιατὶ τὸ ἀγαπᾶς, ἔ; Καὶ γίνεται μεσάνυχτα, καὶ δὲ φεύγεις· ἔχεις παράδεισο. Δὲ σὲ κατηγορᾶ. Ἀγαπᾶς ἓνα πρόσωπο καὶ πᾶς στὸ σπίτι του τακτικά. Ἄλλὰ ν' ἀγαπᾶς πρὸ παντὸς τὸ Θεό. Ἄν ἀγαπᾶς τὸ Θεό, θὰ πᾶς στὸ σπίτι του. Τὸ δὲ σπίτι τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ ἐκκλησία. «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων. ἐπιποθεὶ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου» (Ψαλμ. 83, 2-3). Ἐὰν εἶσαι πραγματικὰ θρησκευτικὸς, ἔὰν ἀγαπᾶς τὸ Θεό, θὰ πηγαίνῃς στὴν ἐκκλησία, θὰ σοῦ εἶνε τὸ

σπίτι σου, τὸ ἀνάκτορο τοῦ Θεοῦ, θὰ εἶνε ὁ οὐρανὸς ὁλόκληρος. Ἄν πιστεύης. Ἄν δὲν πιστεύης, θὰ ἔρχεσαι στὴν ἐκκλησία καὶ θὰ βγάζεις τὸ ρολοῖ σου καὶ θὰ λές: Πότε θὰ φύγω. Δὲν τὸ κάνεις αὐτὸ στὸ σπίτι ὅπου ἀγαπᾶς: ἀλλὰ κάθεσαι καὶ λές Κάτσε καὶ κάτσε καὶ κάτσε, λές καὶ ἡ καρτέκλα ἔχει μέλι καὶ κόλλησες ἐκεῖ πέρα. Ἄλλα ὅταν ἔρχεσαι στὴν ἐκκλησία, ἐπειδὴ δὲν ἔχεις τὴ θρησκευτικότητα αὐτή, δὲ λές «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου...».

Λοιπὸν, ἂν ἀγαπᾶς τὸ Θεό, ἂν εἶσαι πραγματικὰ θρησκευτικός, θὰ ἔρχεσαι ἐδῶ στὴν ἐκκλησία σὰν τὴ μυροφόρα «ὄρθρου βαθέως» (Λουκ. 24, 1) καὶ θ' ἀκοῦς τὸν ἐξάψαλμο καὶ τὰ ὠραία ἐκεῖνα τραγούδια, τὰ ὁλόγλυκα ἐκεῖνα τραγούδια ποῦ δὲν τὰ ἔχει καμμία θρησκεία στὸν κόσμο. Μὴ μοῦ μιλάτε γιὰ ἄλλες μουσικὲς, εὐρωπαϊκὲς καὶ ἄλλες. Ἐλάτε· ἡ μουσικὴ τοῦ Θεοῦ ἢ πνευματικὴ εἶνε τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ. Ναί, ἐδῶ θὰ τ' ἀκούσετε. Ἄν ἀγαπᾶς τὸ Θεό, θὰ λές κ' ἐσὺ μαζί μὲ τὸν δωδεκαετῆ Ἰησοῦν Χριστόν· «Ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με» (Λουκ. 2, 49). «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων...».

Ὁ Χριστιανὸς ποῦ εἶνε θρησκευτικός, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ἐκκλησιάζεται κάθε Κυριακὴ τοῦλάχιστον. Στὰ παλιὰ τὰ εὐλογημένα χρόνια (πρὶν 100, 200, 300 χρόνια), ὅπου νὰ πηγαινες, στὸ Μοριά μας, ποῦ εἶνε ἡ καρδιὰ τῆς Ἑλλάδος, στὴ Μακεδονία, τὴ Θράκη, μέσα στὸν Πόντο, παντοῦ ὅπου νὰ πηγαινες, στὰ νησιά, τὴν Κρήτη, τὴν Ἡπειρο, ὅπου εἶνε ἡ Ἑλλάδα, ὅπου εἶνε ἡ πατρίς, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια δὲν ἀπουσίαζε κανεὶς ἀπὸ τὸν ἐκκλησιασμό. Χωρὶς καμπάνες (δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ χτυπήσουν), δὲν ἔλειπε κανεὶς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Ἐπρεπε νὰ εἶνε πολὺ ἄρρωστος, νὰ εἶνε στὸ κρεβάτι, ἐπρεπε νὰ ἔχη φέρετρο στὸ σπίτι γιὰ νὰ μὴν ἔρθῃ στὴν ἐκκλησία. Ὅλοι τους ἦτανε στὴν ἐκκλησία.

Συνεπῶς ὁ ἐκκλησιασμὸς εἶνε τὸ πρῶτο κόσκινο.

2% οἱ ἐκκλησιάζοντες

Ἐγινε μία ἔρευνα στὴν Ἀθήνα, στὸν Πειραιᾶ, στὴν Πάτρα καὶ σὲ ἄλλες πόλεις, καὶ ἡ ἔρευνα αὐτὴ ἀπέδειξε ὅτι, ἐπὶ 100 Χριστιανῶν ὀρθοδόξων βαπτισμένων, τακτικὰ ἐκκλησιάζονται - πόσοι νομίζετε;

Σὲ 100 Ἑλληνας ὀρθοδόξους –εἶπα ὀρθοδόξους, γιὰτὶ οἱ φράγκοι πᾶνε ὅλοι στὴν ἐκκλησία, γιὰτὶ οἱ προστεστάντες πᾶνε ὅλοι στὴν ἐκκλησία, γιὰτὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι χίλιασται - ἰεχωβάδες πᾶνε ὅλοι στὴ χάβρα τους, γιὰτὶ οἱ μασόνοι πᾶνε στὶς στοές τους— ἀλλὰ ἐπὶ 100 ὀρθοδόξων Χριστιανῶν πόσοι ἐκκλησιάζονται τακτικῶς; Μόλις 2% ἐκκλησιάζονται! Καὶ ἔγραψα στὴ «Σπίθα» ἓνα ἄρθρο. Ἡ Ἑλλάς, ἐξ ἐπόψεως θρησκευτικῆς, ἔχει μόνο 160.000 κατοίκους! 160.000 ἐκκλησιάζονται· τόσοι ἐκκλησιάζονται σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα τὴν Κυριακὴ. Ναί. Μὰ οἱ ἄλλοι; Μόνο τὸ 2% ἐκκλησιάζονται, οἱ ἄλλοι ποῦ εἶνε; Ἐμένα ρωτᾶτε; Σεῖς εἶστε μέσα στὸν κόσμο καὶ βλέπετε ποῦ εἶνε. Μὰ ποῦ εἶνε οἱ διανοούμενοι; Ποῦ εἶνε οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι τὴν Κυριακὴ; Ποῦ εἶνε οἱ ἀξιωματικοί μας μὲ τὰ λοφία καὶ τὰ σπαθιά τους; Ποῦ εἶνε οἱ ἐπιστήμονες, ποῦ εἶνε οἱ ἰατροί, ποῦ εἶνε οἱ δικηγόροι; Ποῦ εἶνε παρακαλῶ οἱ πολιτικοί μας ἄρχοντες, νομάρχες, ὑπουργοί, πρωθυπουργοὶ τῆς χώρας, ἀρχηγοὶ κομμάτων; Ξέρω πολὺ καλά ποῦ περνᾶνε τὴν Κυριακὴ τους. Δὲν θέλω νὰ πῶ, γιὰτὶ αὐτὰ τὰ ἔχω πει στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ ξέρω ἐν πάσῃ περιπτώσει ποῦ περνοῦνε τὴν Κυριακὴ τους. Ἐκτός, ἐκτός –αἰωνία του ἢ μνήμη— τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, ποῦ κάθε Κυριακὴ πρῶτῃ - πρῶτῃ, αὐτός, ὁ πρῶτος κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, σηκωνότανε καὶ πηγαινε ἐκκλησία, στὸ Ναύπλιο. Καὶ ἐκεῖ τὸν δολοφονήσανε· ἡ σφαῖρα βρίσκεται ἀκόμη στὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ σκοτώσανε αὐτὸν τὸν ἅγιο ἄνθρωπο, ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶδε ἄσπρη μέρα. Ἐκτός λοι-

πὸν ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Καποδίστρια δείξατε μου, δείξατέ μου, πολιτικὸ ἄρχοντα τῆς χώρας μας νὰ ἐκκλησιάζεται κάθε Κυριακή. Μόνο στὶς γιορτές, μόνο τότε ἔρχονται νὰ μποῦν στὴν ἐκκλησία γιὰ ἐπίδειξι. Ἐδῶ εἶνε αἶσχος τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας. (Ποιά παιδιὰ σπουδάζουν θεολογία; Τὰ πτωχὰ παιδιά, ἀπὸ τὸν πτωχὸ λαό). Καὶ νὰ ἔχουν τὸ θράσος ν' ἀνεβαίνουν πάνω στὰ μπαλκόνια καὶ νὰ λένε «Κινδυνεύει ἡ θρησκεία...»(*). Ποιά θρησκεία; Ἐσεῖς εἶστε μεγαλύτεροι πολέμιοι τῆς θρησκείας. Μὲ συχωρᾶτε, ἀδέρφια μου, γιὰ τὴν θυμὸν μου – τὸ ἔχω τὸ ἐλάττωμα αὐτό· ἀλλὰ ἀγανακτεῖ ἡ ψυχὴ μου. Ὅταν σκέπτομαι, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ πρέπει νὰ δίνουν τὸ παράδειγμα, δὲν τὸ δίνουν τὸ παράδειγμα. Θυμοῦμαι σὲ μία πόλι τῆς Μακεδονίας, τὴν ὥρα ποὺ χτυποῦσε ἡ καμπάνα, –ἦταν ὅλοι μασόνοι ἐκεῖ– καὶ ὅταν χτυποῦσε ἡ καμπάνα στὴν πόλι, κανεὶς δὲν πατοῦσε στὴν ἐκκλησία. Καὶ ὅταν κάνανε περίπατο στὴν πλατεία, κοροϊδεύανε τὸ λαὸ ποὺ ἐκκλησιαζότανε. Ἄλλὰ ἐκεῖ ἐλήφθησαν μέτρα τέτοια, ποὺ δὲν τόλμησαν, δὲν ξαναπάτησαν τὴν Κυριακὴ μέσα στὴν πλατεία.

Ποῦ εἶνε αὐτὸς ὁ κόσμος; Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῖ ποῦ εἶνε; Νὰ σᾶς πῶ ποῦ εἶνε. Ἄλλος ξάπλα στὸ κρεβάτι, ἀνοίγει τὸ ραδιόφωνο, ἀκούει καὶ τὴ λειτουργία – ἄλλο αἶσχος αὐτό. Ὁ ἄλλος τραβάει γιὰ κυνήγι. Ὁ ἄλλος πάει γιὰ ἐκδρομὴ. Ὁ ἄλλος...· τώρα γεμίζουν τὰ πούλμαν καὶ ἀδειάζει ἡ Ἀθήνα· καὶ τραβᾶνε στὰ ρουμάνια, τὰ δάση καὶ τὰ νησιὰ καὶ παράλια· τὰ πάντα ἔχουν μολύνει. Καὶ ἡ Κυριακὴ κατήντησε ἡ πιὸ ἄσχημη μέρα. Ἄντε στὴν ἀστυνομία, ἄντε στὰ δικαστήρια νὰ ρωτήσετε, ποιά ἡμέρα εἶνε ποὺ στάζει αἷμα, ποιά ἡμέρα εἶνε πρώτη στὸ ἔγκλημα, ποιά ἡμέρα εἶνε πρώτη στὴ μοιχεία καὶ στὰ ἐγκλήματα τὰ μεγάλα. Ἄχ Θεέ μου Θεέ μου! Ἡ ἡμέρα ἡ Κυριακὴ, ποὺ ἔπρεπε νὰ εἶνε λευκὸν τὸ δελτίον τῆς ἀστυνομίας, ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς εἶνε βουτηγμένη μέσα στὸ ἔγκλη-

(*) Ἐννοεῖ τοὺς πολιτικοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

μα καὶ τὴν ἀτιμία. Ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου ἐγίνε ἡ ἡμέρα τοῦ διαβόλου. Παίρνω, λοιπὸν, τὸ κόσκινο καὶ κοσκινίζω καὶ ἀπὸ τοὺς 100 Χριστιανοὺς μένουν 2.

Τὸ 98% ποῦ βρίσκεται;

Ἔχομε κ' ἐμεῖς τὸ δικαίωμα νὰ ρωτήσωμε σὰν τὸ Χριστό· «*Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἑννέα ποῦ;*» (Λουκ. 17, 17). Οἱ 100, Κύριέ μου, ἀπήλαυσαν τὰ ὑλικά σου ἀγαθὰ ὅλη τὴν ἐβδομάδα· ἐξ αὐτῶν 2 μόνο ἦλθαν νὰ σοῦ ποῦν ἕνα εὐχαριστῶ, οἱ δὲ 98 ποῦ εἶνε; Ἐμένα ρωτᾶτε; Ποῦ εἶνε; Ποιὸς τοὺς «ἔφαγε»; «*Καὶν Καὶν, ποῦ εἶνε ὁ ἀδερφός σου;*» (Γέν. 4,9). Ποῦ εἶνε αὐτοὶ οἱ 98; Ποῦ εἶνε, συγκεκριμένα, οἱ ἄρχοντές μας; Τὴν Κυριακὴ τὸ πρωῖ, ποῦ ἐκκλησιάζεται ὁ πρωθυπουργὸς τῆς χώρας μας; Ποῦ ἐκκλησιάζονται οἱ ὑπουργοὶ μας;... Δὲν πολιτικολογῶ, δὲν κάνω κόμμα, εἶμαι ἔξω ἀπὸ αὐτά, διότι δὲν θέλω νὰ μοῦ δώσετε κανένα τέτοιο χαρακτηρισμό. Ἄν ἀνοίξετε τὴν καρδιά μου, μέσα σ' αὐτὴν δὲν θὰ βρῆτε κανένα ἀπὸ αὐτά· ἀπάνω μὲν εἶνε ἡ πατρίς μου ἡ Ἑλλάς, βαθύτερον δὲ καὶ οὐσιαστικώτερον θέλω νὰ ἔχω τὸν Χριστό.

Ποῦ βρίσκονται οἱ πολιτικοὶ μας ἄρχοντες;

Ποῦ εἶνε οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες τῆς χώρας μας, ποὺ ἔχουν τὰ διάφορα κόμματα καὶ κομματίδια, τὴν Κυριακὴ; Ποῦ ἐκκλησιάζονται; Ὅταν ἕνας Ἀντενάουερ Γερμανός, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὸ θαῦμα τῆς Γερμανίας, ποὺ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσία του 70 ἑκατομμύρια λαό, ὅταν αὐτὸς ὁ γέρος 86 χρονῶν παίρνη κάθε Κυριακὴ τὸ μπαστούνακι του καὶ πηγαίνει ἀπ' τὸ πρωῖ καὶ ἐκκλησιάζεται σὲ ἐκκλησία ποὺ εἶνε μέσα τὸ παιδί του ἱερομόναχος λειτουργῶν, ποῦ εἶστε ἐσεῖς οἱ πρωθυπουργοὶ καὶ ὑπουργοὶ τῆς χώρας μας; Ποῦ εἶστε ἐσεῖς οἱ νομάρχαι, ποὺ εὐρίσκεστε μέσα στὰ πλήθη τῶν διαφόρων ἐδῶ ὀρθοδόξων πόλεων γιὰ νὰ μᾶς λαμπρύνετε μόνο τὶς τελετὲς κατὰ τὶς μεγάλες ἐορτὲς καὶ πανηγύρεις μας; Ποῦ εἶστε ἐσεῖς, κύριοι; Ποῦ εἶνε ὁ εἰσαγγελεὺς μας,

καὶ ποῦ ἔνε ὁ πρόεδρος τῶν πρωτοδικῶν μας, καὶ ποῦ εἶνε οἱ ναύαρχοί μας, καὶ ποῦ ἔνε οἱ στρατηγοί μας, καὶ ποῦ ἔνε οἱ πλουτοκράτες μας, καὶ ποῦ εἶνε οἱ καθηγηταί μας καὶ οἱ πανεπιστήμονές μας, καὶ ποῦ ἔνε ὁ ἐργατικὸς λαὸς μας, καὶ ποῦ ἔνε ἡ νεότης μας; Ποῦ εἶνε; Ἐμένα ῥωτᾶτε; Εἴστε ἔξυπνοι ἄρκετὰ γιὰ νὰ μοῦ πῆτε ποῦ εἶνε ὁ καθένας ἀπὸ δαύτους. Παντοῦ εἶνε, μόνο στὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε. Δὲν ἔχουν πιά τὴν ὄρεξι νὰ ἐπισκεφθοῦνε τὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ. Μόνο θὰ τὸν ἐπισκεφθοῦνε γιὰ ἐπίδειξι καὶ μὲ μία φαινομενικὴ προσπάθεια γιὰ νὰ ἐμφανίσουν τὸν ἑαυτὸ τους ἐν τάξει μὲ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μας.

Πόσοι ἔμειναν μέχρι τέλους στὴν Ἀνάστασι;

Ναί, τό ἔμαθα μόλις κατέβηκα στὴν Κοζάνη καὶ ἔκλαψα καὶ ἐπένησα. Γιατὶ πάντα γιὰ τὴν Κοζάνη ἔχω κάποια ἰδιαιτέραν ἰδέα ὡς πρὸς τὴν θρησκευτικότητά της. Τὴ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως εἶχατε μαζευτῆ, μαθαίνω, ἀπάνω ἀπὸ 4.000 στὴν πλατεία τῆς Κοζάνης. Κ' ἦτανε ὠραίο θέαμα.

Μείνατε ὅλοι μέχρι τέλους; Πόσοι ἔμεινανε μέχρι τέλους; Ὁ στρατιώτης δὲν φεύγει ἀπὸ τὴ γραμμὴ του, ἐὰν δὲν σαλπίσῃ ἢ σάλπιγγα· ἄς τολμήσῃ νὰ κουνηθῆ μέσα ἀπὸ τὴν παράταξι· κάναμε στρατιῶτες - τολμάει νὰ πῆ φεύγω; Ἄν δὲ σοῦ πῆ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς, ἂν δὲ διαλύσῃ τὴ διλοχία, ἂν δὲν δώσῃ τὸ σῆμα γιὰ διάλυσι - «τοὺς ζυγοὺς λύσατε», δὲν διαλύεται ὁ σχηματισμός. Ὁ στρατὸς δὲν φεύγει, ἂν δὲν δώσῃ τὴν διαταγὴ τῆς διαλύσεως ὁ ὑπαξιωματικὸς. Καὶ τὰ παιδιὰ δὲν φεύγουν ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐὰν ὁ δάσκαλος δὲν δώσῃ τὸ σύνθημα τῆς ἀπολύσεως. Ναί. Καὶ ἐδῶ τί γίνεται; Μαζευτήκανε 4.000. Ἔ, στὸ τέλος; πόσοι σταθήκανε μέχρι τέλους; Πόσοι ἀκούσανε ἐκεῖνο τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἐκκλη-

σίας μας, τὸν Κατηχητικὸν λόγον τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου; Πόσοι εἶχαν ὑπομονὴ νὰ πάρουν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ ἀρχιερέως τὸ ἀντίδωρο καὶ νὰ πᾶνε στὰ σπίτια τους; Πενήντα, πενήντα μετρημένοι, βρεθήκανε στὸ τέλος νὰ μείνουν. Οἱ ἄλλοι; Τρεῖς χιλιάδες ἐννιακόσιοι πενήντα ποῦ ἦσαν; Ὡραία θρησκευτικότης!

Ἄν λείψουν τὰ μνημόσυνα, πόσοι μένουν;

Κι ἂν πῆτε γιὰ τὰς Κυριακάς; Ἐδῶ ἐρώτησα καὶ ἔμαθα, ὅτι ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δὲν εἶνε παραπάνω ἀπὸ χίλιους. Παραπάνω ἀπὸ τρακόσοι ἄντρες δὲν ἐκκλησιάζονται τακτικὰ στὴν Κοζάνη· μὲ τὶς γυναῖκες φτάνουν μόνο νὰ γίνουν χίλιοι. Καὶ ἂν λείψουν τὰ μνημόσυνα, —γιατὶ δὲν πᾶνε γιὰ τὸν Κύριο, ἀλλὰ γιὰ τὰ μνημόσυνα—, ἂν λείψουν τὰ μνημόσυνα, δὲν μένουν οὔτε οἱ μισοί. Ἔ, αὐτὴ εἶνε ἡ κατάστασις. Μὰ ποῦ εἶνε οἱ ἄλλοι; Ποῦ εἶνε οἱ ἄλλοι; Ἄν ἔρθῃ ἕνας ξένος ἐδῶ καὶ πάῃ τὴν Κυριακὴ καὶ μετρήσῃ αὐτοὺς ποῦ ἐκκλησιάζονται, θὰ πῆ· «Ἡ Κοζάνη εἶνε μικρὸ χωριό, χίλιοι ἄνθρωποι εἶνε ὅλοι». Ἄν πάῃ τὸ βράδυ στὸ γήπεδο, θὰ πῆ· «Ἡ Κοζάνη εἶνε μεγάλη πόλις». Δυστυχῶς, θρησκεία μας ἔγινε τὸ φουτ-μπῶλ, θρησκεία μας ἔγινε τὸ γήπεδο. Θρησκεία μας ἔγινε ὁ κινηματογράφος, θρησκεία μας ἔγινε τὸ φιλμ. Θρησκεία μας ἔγιναν αἱ ἐκδρομαὶ καὶ τὰ πούλμαν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, θρησκεία μας ἔγινε ὁ τουρισμός. Θρησκεία μας ἔγιναν τὰ πάντα. Καὶ ἡ θρησκεία μας μαραζώνει καὶ ἐκμηδενίζεται μέσ' στὸν αἰῶνα αὐτόν, τὸν σιδηροῦν αἰῶνα τῆς ὕλης καὶ τῆς διαφθορᾶς.

Τὸ πρῶτο, λοιπόν, κόσκινο εἶνε ὁ τακτικὸς ἐκκλησιασμός. Μετρηθήκανε καὶ μείνανε τόσοι. Ἄλλὰ εἶνε μόνον ὁ ἐκκλησιασμός;

2 ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ & ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τὸ δεύτερο κόσκινο ποῖο εἶνε;

“Ὅποιος θρησκεύει πραγματικά, ὅποιος πιστεύει στὸ Θεό, ὅποιος ἐρευνᾷ τὸν ἑαυτόν του, βλέπει ὅτι εἶνε ἁμαρτωλὸς καὶ ἡ συνείδησίς του τὸν τύπτει γιὰ τὰ ἁμαρτήματα, αἰσθάνεται μέσα στὴν ψυχὴ του ἕνα κάρβουνο ἀναμμένο ποὺ τὸν καίει.

Εἶνε ἡ ἐνοχὴ, εἶνε ἡ ἁμαρτία, εἶνε ἡ ἀνάγκη νὰ λυτρωθῆ. Εἶνε ἡ ἀνάγκη νὰ ἐξομολογηθῆ, νὰ πάη στὸν πνευματικὸ. Εἶνε ἡ ἀνάγκη ν’ ἀκούσῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ Χριστοῦ διὰ μέσου τοῦ ἱερέως: «*Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου*» (Ματθ. 9,2). **Πηγαίνει ἀμέσως στὸν πνευματικὸ του πατέρα, τὸν ἐξομολόγο,** καὶ ἀνοίγει τὴν καρδιά του καὶ μετράει «τὸ κομπολόι». Καθένας ἀπὸ μᾶς ἔχει τὸ «κομπολόι» του. Ἄλλος ἔχει 10 χάντρες, ἄλλος ἔχει 15 χάντρες, ἄλλος ἔχει 50 χάντρες, ἄλλος ἔχει 100 χάντρες. Ἄλλα ὅλες οἱ χάντρες τοῦ διαόλου εἶνε μαῦρες. Καὶ πάει στὸν πνευματικὸ καὶ ἀνοίγει τὶς χάντρες καὶ λέει: Χριστέ, ἔκανα αὐτὰ κι αὐτὰ, συχώρεσέ με. Καὶ ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ δίδει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν.

Ἡ ἐξομολόγησις, ἡ τακτικὴ ἐξομολόγησις, εἶνε μυστήριον ἀπαραίτητον διὰ τὴν χριστιανοσύνην. Εἶνε τὸ δεύτερον βάπτισμα. Εἶνε Ἰορδάνης! Μερικοὶ κατεβαίνουν κάτω στὸν Ἰορδάνη. —Ποῦ πᾶς, μωρέ; τοῦ λέω. —Θέλω, πάτερ, νὰ πάω στὸν Ἰορδάνη. —Ὁ Ἰορδάνης εἶνε κοντά, παιδί μου, τοῦ λέω, πολὺ κοντά σου εἶνε!... Μὲ κοίταζε μὲ ἀπορία· «τρελλάθηκε

αὐτός;» σοῦ λέει. —Ρὲ κοντά σου εἶνε ὁ Ἰορδάνης, τοῦ λέω, κοντά σου. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ πᾶς κάτω στὸν Ἰορδάνη. Χίλιες φορές νὰ μπῆς τὸν Ἰορδάνη, δὲν σε σφάζει αὐτό· χωρὶς πίστι καὶ μετάνοια, ὅ,τι εἶνε τὰ νερὰ τοῦ Ἀλιάκμονος εἶνε καὶ τὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. Θέ’ς Ἰορδάνη, νὰ καθαριστῆς, νὰ πλυθῆς; Ἰορδάνης τρέχει κοντά σου. Εἶνε ἡ ἱερὰ ἐξομολόγησις. “Ἐνα δάκρυον, λέγει ἡ Ἐκκλησία μας, ἕνα δάκρυον ποὺ κυλάει ἀπὸ τ’ ἁμαρτωλά μας μάτια γιὰ τ’ ἁμαρτήματά μας, ἕνα δάκρυον ποὺ κυλάει στὰ μάγουλά μας, ἕνα δάκρυον ποὺ πέφτει κάτω ἐδῶ στὴ γῆ, κάνει νὰ φυτρῶνουν κρίνα ἐπάνω στὸν οὐρανό. “Ἐνα δάκρυ μπροστὰ στὸν πνευματικὸ πατέρα γίνεται Ἰορδάνης καὶ πλένει τὰ ἁμαρτήματά μας ὅλα.

Πόσοι ἐξομολογοῦνται τακτικῶς;

Σᾶς ἐρωτῶ· πόσοι ἐξομολογοῦνται στὴν Ἑλλάδα; “Ἐνας πνευματικὸς τῆ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ πῆγε σὲ μιὰ κωμόπολι μὲ 4.000 ψυχές —ἄς μὴν πῶ τὸ ὄνομα— καὶ κάθισε μιὰ βδομάδα ὀλόκληρο. Καὶ ντάνγκ - ντουγκ - χτυποῦσε τὴν καμπάνα, νὰ ἔρθουν γιὰ ἐξομολόγησι. Καλὸς πνευματικὸς. Πόσοι, λέτε, πῆγαν νὰ ἐξομολογηθοῦν; Μόνο 7 ἄντρες! Ἀπὸ 4.000 ἄνθρωποι, μόνο 7 ἄντρες. ὦ χρόνοι, ὦ χρόνοι Σοδόμων καὶ Γομόρρας! Ποῦ εἶνε οἱ χρόνοι τῶν πατέρων ἡμῶν, ποὺ ἐρχόντανε ἕνας καλόγερος ἀπὸ τὸ “Ἁγιον Ὅρος καὶ χτυποῦσε τὴν καμπάνα, ἢ ποὺ δὲν χτυποῦσε καμπάνα (δὲν ὑπῆρχε καμπάνα) καὶ μαζευόντανε ὅλοι, ἀπὸ τὸν τσομπᾶνο μὲ τ’ ἄσπρα μαλλιά καὶ τὸν ἀγράμματο μέχρι τὴν ἁμαρτωλὸ γυναῖκα, καὶ οὐρὰ κάνανε πίσω, ἔξω ἀπὸ τὸ ἐξομολογητήριον, γιὰ

νά εξομολογηθοῦνε, καὶ πλενόντανε ὅλοι μέσ' στὸν Ἀλιάκμονα τῶν δακρύων καὶ τῆς μετανοίας.

Ἐπτὰ παρακαλῶ, ἑπτὰ παρακαλῶ! Αὐτοὶ μένουν ἀπὸ τὸ κόσκινο αὐτὸ τῆς ἐξομολογήσεως.

Καὶ ἀπὸ ἐδῶ μέσα, εἶμαι βέβαιος - ἔχω μάθει, ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν ἐξομολογηθῆ. Καὶ ἔχετε καλὸν πνευματικὸ ἐδῶ πέρα· ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴν Πάτρα, γιὰ νὰ ἐξομολογηθοῦν στὸν π. Γερβάσιο. Τὸ ξέρω πολὺ καλὰ αὐτό. Ἔχετε καλὸ πνευματικὸ, ἔχετε κολυμβήθρα Σιλβάμ. Καὶ ὅμως ἐδῶ στὴν Πάτρα ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν ἐξομολογηθῆ στὴ ζωὴ τους. Ἄνεξομολόγητοι μένουνε.

Ἄλλὰ ἡ ἐξομολόγησι εἶνε ἀπόδειξις, εἶνε ζωντανὴ ἀπόδειξις, ὅτι θρησκεύεις. Γιατὶ ὅποιος πράγματι ἐξομολογεῖται τὰ ἁμαρτήματά του, παράδεισος φυτρώνει μέσα στὴν καρδιά του. Λοιπὸν ἐξομολόγησις εἶνε· ἐπὶ 1.000 —ὄχι πλέον ἐπὶ 100— βαπτισμένων ἐξομολογοῦνται 10 ἄνθρωποι! Δέκα τοῖς χιλίοις (10/1.000). Καὶ κοντὰ στὴν ἐξομολόγησι τὸ ἄλλο.

Θεία κοινωνία

Ὅποιος ἔχει θρησκευτικότητα, ὅποιος αἰσθάνεται τὸ Θεό, ὅποιος ἀγαπάει τὸ Χριστό, θέλει νὰ βρῆται σὲ κάποια ἐπαφή στενωτέρα. Ὅποιος εἶνε κοντὰ στὸ Χριστό, θεωρεῖ καθῆκον του **νὰ κοινωνῆ τακτικὰ** τὰ ἄχραντα μυστήρια. Ὅχι ἀπλῶς τὴ Λαμπρὴ καὶ τὰ Χριστούγεννα· νὰ κοινωνῆ τακτικὰ. Γιατὶ ἡ θεία κοινωνία εἶνε ζωὴ.

Τὸ ἀκοῦμε ἀδιάφοροι δυστυχῶς: «*Λάβετε φάγετε· τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου... πῖετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γάρ ἐστὶ τὸ αἷμά μου...*» (Ματθ. 26,26-28). Ἡ Θεία Κοινωνία εἶνε

τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ μας, εἶνε ἡ ζωὴ ἢ αἰώνιος καὶ ἀθάνατος. Καὶ ὅση ὄρεξι ἔχεις νὰ φῶς, τόση καὶ μεγαλύτερη ὄρεξι νὰ ἔχῃς νὰ κοινωνήσης τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Καὶ ὅμως δὲν ποθοῦμε τὴν θεία κοινωνία. Καὶ πρέπει νὰ κοινωνῶς τακτικὰ. Ὅχι μιὰ φορὰ μόνο, «γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου» ὅπως λένε. Γιὰ τὸ καλὸ σου κοινωνῶς, καὶ ὄχι γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου. Ὀρισμένοι προσέρχονται καὶ κοινωνοῦν μόνο ἅπαξ, ἀσυναίσθητοι, ἄνευ μετανοίας καὶ ἄνευ ἐξομολογήσεως, Νὰ κοινωνῶς τακτικὰ τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ὄχι μόνο τρεῖς - τέσσερις φορές (τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα, τὸ Δεκαπενταύγουστο...), ἀλλὰ συχνότερα, ὅσες ἐπιτρέπει ὁ πνευματικὸς.

Ἔ λοιπὸν, πόσοι κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων μυστηρίων; Πόσοι πηγαίνετε στὴν ἐκκλησία τὶς Κυριακές;

Ἀπὸ τοὺς 1.000 Χριστιανοὺς πόσοι κοινωνοῦνε τῶν ἀχράντων μυστηρίων; Ἀπὸ τοὺς χίλιους (1.000) Χριστιανοὺς σήμερον —μὴ σᾶς φανῆ παράξενο—, κοινωνάει ἓνας - δύο (1-2)!

Σᾶς προσκαλεῖ ὁ Χριστὸς

Προσκαλεῖ ὁ Χριστός. Γιὰ φανταστήτε νὰ παραθέσῃ ἓνας βασιλιᾶς μιὰ συνεστίασι καὶ νὰ σᾶς καλέσῃ στὸ τραπέζι· καὶ νὰ εἶνε πάνω στὸ τραπέζι ὅλα τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, καὶ νὰ σᾶς προτρέπη νὰ φᾶτε, κ' ἐσεῖς νὰ μὴν τρῶτε. Κάτι τέτοιο κάνουμε κ' ἐμεῖς. Πηγαίνουμε στὴν ἐκκλησιά, μπροστὰ μας παρατίθεται τραπέζι οὐράνιον, συμπόσιον οὐράνιον, καὶ ἐλάχιστοι εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ κοινωνοῦν τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

3 Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Προχωρούμε· άλλο κόσκινο. Όποιος έχει γνησία θρησκευτικότητα, αισθάνεται την ανάγκη τὸ πρωὶ - πρωὶ νὰ **κάνη τὴν προσευχή του** στὸ Θεό, καὶ τὸ βράδυ τὸ ἴδιο. Σὰν τὰ πουλιά. Τὰ εἶδατε; Μόλις ξυπνήσουν πάνω στὸ κλαρὶ τὸ πρωὶ τὰ πουλάκια, τὸ πρῶτο ἔργο τους εἶνε νὰ κελαηδήσουν. Προσεύχονται κι αὐτά.

Λοιπὸν ὁ Χριστιανὸς πρωὶ - πρωὶ θὰ **κάνη τὴν προσευχή του**, τὸ βράδυ θὰ **κάνη προσευχή**.

Ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς, τῆς ἀτομικῆς προσευχῆς, ὑπάρχει κ' ἓνα ἄλλο εἶδος προσευχῆς· ἡ **οἰκογενειακὴ προσευχή**.

Οἰκογενειακῶς

Εἶσαι πατέρας, εἶσαι μάνα; Στὸ σπίτι πρέπει τὸ ἀντρόγυνο, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ παντρεύτηκε, ἀπὸ τὴν πρώτη νύχτα, μέχρι τέλους τῆς ζωῆς, πάντα νὰ προσεύχεται. Δῶστε μου ἓνα ἀντρόγυνο νὰ προσεύχεται, καὶ θὰ σᾶς ὑπογράψω ἐγὼ συμβόλαιο, ὅτι κανένας διά'ολος, κανένας διά'ολος τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, δὲ θὰ μπορέση νὰ τὸ χωρίση. Όπου ὑπάρχει προσευχὴ ἀντρογύνου, ὁ διά'ολος δὲν πλησιάζει τὸ ἀντρόγυνο. Κι ὅπου ὑπάρχει σπίτι, ὅπου πατέρας μάνα παιδιά προσεύχονται, τὸ σπίτι ἔχει τὴν προστασία τοῦ Θεοῦ.

Όποιος θρησκεύει πραγματικά, ἀδελφοί μου, αισθάνεται τὴν ἀνάγκη βαθειὰ νὰ συνομιλήσῃ μὲ τὸν οὐράνιον Πατέρα. Αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ προσευχηθῇ καὶ ὡς ἄτομον καὶ ὡς οἰκογένεια. Ναί. Τονίζω, ὡς οἰκογένεια.

Όπως ἐσύ, πατέρα, τρώγεις μαζί μὲ τὰ παιδιά σου, δὲν τρῶς

ξεχωριστὰ ἐσύ, ξεχωριστὰ τὸ παιδί σου, ξεχωριστὰ ἡ κόρη σου, καὶ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι ἔχει τὸ κάθε σπίτι νὰ συναντᾶται στὸ τραπέζι ὅλη ἡ οἰκογένεια· ὅπως λοιπὸν δὲν τρῶτε ξεχωριστά, ἔτσι ἐσύ ὁ πατέρας καὶ ἡ μάνα, οἱ οἰκογενειάρχαι, δὲν πρέπει νὰ προσεύχεσθε ἰδιαίτερος, ἀλλὰ ὅλοι μαζί. Νὰ ἓνα παράδειγμα·

Δὲν εἶνε πολὺς καιρὸς ποὺ ἦρθε ἓνας νέος ἀπὸ τὴν Ἑλβετία. - Γιώργο, τοῦ λέγω, τί εἶδες στὴν Ἑλβετία ποὺ πῆγες; - Τί νὰ σοῦ πῶ, πάτερ, δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ - βρέθηκε σ' ἓνα χωριὸ ἔξω ἀπὸ τὴ Ζυρίχη-, ἦταν νύχτα. Πήγαμε σ' ἓνα σπίτι ἑλβετικὸ καὶ μᾶς φιλοξένησαν. Όταν τελείωσε τὸ τραπέζι τί νὰ δῶ; Ἐμένα μ' ἔβαλαν νὰ κοιμηθῶ. Εἶδα ξαφνικὰ σὲ μία γωνία τοῦ σπιτιοῦ τὸν ἄντρα, τὴ γυναίκα, τρία παιδάκια νὰ γονατίζουν καὶ νὰ προσεύχονται. Όταν τὸ εἶδα αὐτό, προτιμότερο ἦταν ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ μὲ καταπιῇ, πάτερ μου· γιατί στὸ χωριὸ μας ὁ πατέρας μου καὶ ἡ μάνα μου ποτέ τους μὰ ποτέ τους δὲν μᾶς εἶπαν «προσευχηθῆτε».

Οἱ Ἑλβετοὶ προσεύχονται οἰκογενειακῶς, ὅσοι εἶνε πιστοί. Οἱ Ὀλλανδέζοι προσεύχονται, οἱ Δανοὶ προσεύχονται, οἱ Ἄγγλοι προσεύχονται, οἱ Ἀμερικᾶνοι προσεύχονται. Οἱ Ἑλληνες, ποὺ ἔχουν τὴν πιὸ ζωντανὴ πίστι στὸν κόσμον, τὴν Ὀρθοδοξία; Ἐχει σβῆσει μέσ' στὰ ἑλληνικὰ σπίτια ἡ οἰκογενειακὴ προσευχὴ. Τώρα γιατί ἐσεῖς δὲν κάνετε οἰκογενειακὴ προσευχὴ, ἐγὼ μπορῶ νὰ σᾶς ἀπαντήσω, ἀλλὰ ἰδιαίτερος, στ' αὐτί, ὄχι ἐδῶ πέρα. Θὰ σᾶς πῶ γιατί δὲν κάνετε οἰκογενειακὴ προσευχὴ. Δῶστε μου μέσα ἐδῶ στὴν Κοζάνη οἰκογένειες ποὺ προσεύχονται. Δείξατέ μου, πέντε - δέκα - εἴκοσι σπίτια, νὰ δῶ νὰ προσεύχονται οἰκογενειακῶς, ἄντρας καὶ γυναίκα καὶ παιδιά. Ἄντρόγυνο ποὺ προσεύχεται εἶνε κάστρο ἄπαρτο. Οἰκογένεια ποὺ προσεύχεται εἶνε πύργος ἰσχύος. Τέτοια οἰκογένεια δὲν ὑπάρχει πλέον; Δῶστε μου μιὰ οἰκογένεια ποὺ νὰ προσεύχονται μαζί, καὶ νὰ πῆσω νὰ φιλήσω τὰ πόδια τοῦ πατέρα καὶ τῆς μάνας· ἓνα σπίτι, ποὺ μέσ' στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα τῶν πυραύλων θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἔχη τὴν πίστι στὸ Χριστὸ καὶ νὰ προσεύχεται. Όποιος θρησκεύει, ἐκκλησιάζεται τακτικὰ καὶ λέγει «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε, τῶν δυνάμεων. ἐπιποθεῖ

καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου» (Ψαλμ. 83,1). Ὅποιος θρησκεύει, γονατίζει καὶ προσεύχεται, καὶ καλεῖ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συμπροσευχηθοῦνε, νὰ μετάσχουν στὸ συμπόσιον αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ναί, οἱ πιστοὶ προσεύχονται.

Λοιπὸν, τὸ ἕνα κόσκινο εἶνε ὁ ἐκκλησιασμός· ὀλίγοι ἐκκλησιάζονται. Τὸ δεύτερο κόσκινο εἶνε ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ θεία κοινωνία. Τὸ τρίτο εἶνε, ἂν ἔχη μέσα ἡ Κοζάνη πέντε χιλιάδες οἰκογένειες καὶ περάση ἀπὸ τὸ κόσκινο τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς, ζήτημα εἶνε ἂν βροῦμε δέκα οἰκογένειες; πέντε οἰκογένειες; Ἐγὼ ἀμφιβάλλω ἂν ὑπάρχη καὶ μία. Τὸ ἀμφιβάλλω. Καὶ ἂς μαρτυρήσουν οἱ πνευματικοὶ πατέρες, ποὺ ἔρχονται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰς ὀλίγας χριστιανικὰς οἰκογενεῖας ἐδῶ τῆς πόλεως. Λοιπὸν, θρησκεύει ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἀλλὰ θρησκεύει χωρὶς τακτικὸ ἐκκλησιασμό, χωρὶς ἐξομολόγησι καὶ θεία κοινωνία, χωρὶς προσευχή, ἀτομικὴ καὶ οἰκογενειακὴ.

Ἡ οἰκογενειακὴ προσευχὴ ἔχει σβῆσει στὸ ἔθνος μας. Παλιὰ, τὰ εὐλογημένα χρόνια, ὅταν νύχτωνε, ἔκαναν προσευχὴ στὰ πτωχὰ τους σπίτια. Δὲν εἶχανε στὴν παλιὰ πατρίδα μας παλάτια καὶ σπίτια μεγάλα· εἶχανε καλυβοῦλες. Ἀλλὰ μέσ' στὶς καλυβοῦλες κατοικοῦσαν ἅγιοι. Τώρα μέσα στὰ μέγαρα κατοικοῦν διάβολοι. Τότε μέσα στὶς καλύβες κατοικοῦσαν - ζούσανε ἅγιοι. Τώρα χτίσαμε ὀλόκληρα μεγαθήρια, πολυκατοικίες. Ἀλλὰ μία πόλις δὲν εἶνε ὠραία, μία πόλις δὲν ἔχει ἀξία ἀπὸ τὰ μέγαρα τῆς· μία πόλις ἔχει ἀξία ἀπὸ τὶς ψυχὰς ποὺ κατοικοῦνε μέσα στὰ σπίτια. Λοιπὸν, στὰ παλιὰ, τὰ εὐλογημένα χρόνια, ὅταν νύχτωνε στὴν πατρίδα μας, ὁ ἄντρας ἢ ἡ γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ γονατίζαν. Ὁ ἕνας ἔλεγε τὸ «Πάτερ ἡμῶν», ὁ ἄλλος ἔλεγε τὴ Δοξολογία, ὁ ἄλλος ἔλεγε τὸ «Πιστεύω», ὁ ἄλλος ἔλεγε τοὺς Χαιρετισμοὺς τῆς Παναγίας, καὶ τὸ πρὸ μικρὸ παιδάκι ἔλεγε τὸ «Κύριε, ἐλέησον». Καὶ μετὰ ὅλοι ἀγαπημένοι ἔπεφταν νὰ κοιμηθοῦν καταγῆς. Δεῖξτε μου σπίτια ποὺ νὰ προσεύχωνται οἰκογενειακῶς, καὶ νὰ πέσω νὰ τὰ προσκυνήσω. Δὲν ὑπάρχουν, δὲν ὑπάρχουν! Ποῦ εἶνε ἡ θρησκεία μας;...

Ποιὰ θρησκεία μοῦ λέτε! Οἰκογενειακῶς πηγαίνετε στὰ γήπεδα, οἰκογενειακῶς πηγαίνετε στοὺς κινηματογράφους, οἰκογενειακῶς ἐδῶ, οἰκογενειακῶς ἐκεῖ· ποτέ στὸ Θεό!

Τὸ πρῶτο κόσκινο ὁ ἐκκλησιασμός, 2 στοὺς 100· τὸ δεύτερο κόσκινο ἢ ἐξομολόγησι, 10 στοὺς 1.000, καὶ ἡ θεία κοινωνία 2 στοὺς 1.000· τὸ τρίτο κόσκινο ἢ προσευχή, 1 στοὺς 1.000, καὶ γιὰ τὴν οἰκογενειακὴν προσευχὴν βάζω ἕνα μεγάλο ἐρωτηματικὸ. Καὶ τώρα προχωρῶ, πάω στὸ τέταρτο κόσκινο.

Τροφή τῆς ψυχῆς

Ὁ διάβολος χαίρεται ἅμα σὲ βλέπη νὰ κρατᾶς στὰ χέρια σου ἐφημερίδα καὶ διαβάζης. Εὐχαριστιέται ὅταν σὲ βλέπη νὰ διαβάζης τὰ ρομάντζα, τὰ μυθιστορήματα, ποὺ σᾶς βεβαιῶ οὔτε στὴ Μόσχα οὔτε στὸ Λονδίνο οὔτε στὸ Χόλλυγουντ βγαίνουν τέτοια ἀναγνώσματα. Καὶ λεγόμαστε ὀρθόδοξο βασίλειο! Πότε θὰ φτειάσουμε κράτος νὰ τὰ κάψουμε αὐτὰ, ποὺ ἔχουν μέσα κοπριά τοῦ διαβόλου καὶ μολύνουν τὰ παιδιὰ μας καὶ τὴ γενεὰ μας ὀλόκληρη; Λοιπὸν χαίρεται ὁ διάβολος ὅταν βλέπη τὴν κορούλα σου νὰ κρατᾶ τὰ διάφορα μυθιστορήματα. Θέλει ὁ διάβολος νὰ βλέπη τὴν γυναῖκα σου νὰ τὰ διαβάζη αὐτὰ. Ἀλλὰ τρέμει - πότε; Τὸν πιάνει παραλυσία καὶ τρεμούλα, τρέμει καὶ φοβᾶται, ὅταν δῆ μέσα στὸ σπίτι **τὸ Εὐαγγέλιο!** Ὅτι νὰ πῶ, ἀδελφοί μου, γιὰ τὴν ἁγία Γραφή, εἶνε κατώτερο τῆς πραγματικότητος. Εἶπα δι' ὀλίγων ἐπάνω στὸν Ἅγιον Δημήτριον, ἐπαναλαμβάνω καὶ ἐδῶ τὰ ἴδια λόγια· ὅτι τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ

μας, τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἶνε ἀνεκτίμητα. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ποὺ περιέχει ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ Καινὴ Διαθήκη, εἶνε ὅ,τι χρειάζεται ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ· εἶνε τὸ νερὸ ποὺ δροσίζει τὸ διψασμένο διαβάτη, εἶνε τὸ μέλι τὸ γλυκὺ μὲ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ τρέφονται τὰ μικρὰ παιδιὰ, εἶνε τὸ γάλα γιὰ τοὺς νηπίους πνευματικῶς, εἶνε τὸ κρέας γιὰ τοὺς ἀνεπτυγμένους, εἶνε τὸ βάλσαμο παρηγοριᾶς γιὰ τοὺς πονεμένους, εἶνε τὸ φάρμακο γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς μας. Εἶνε ἡ ῥομφαία καὶ τὸ ὄπλον τῶν ἱεροκηρύκων ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Εἶνε ὅ,τι χρειάζεται ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Ὁ πρῶτος ψαλμὸς ἔτσι ἀρχίζει· *«Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἄσεβων καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη καὶ ἐπὶ καθέδρα λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. ἀλλ' ἦ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρηήσεται»* (Ψαλμ. 1,1-3). Ὁ κάθε Χριστιανός, λέει, ποὺ διαβάσει Γραφή, εἶνε σὰν τὰ πλατάνια τὰ μεγάλα ποὺ 'νε φυτευμένα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, καὶ αὐτὰ εἶνε πάντοτε ἀμάραντα· σὰν τὰ δέντρα ποὺ 'νε κοντὰ στὰ ποτάμια κ' ἔχουν πάντα φύλλα καὶ καρπούς. Ἔτσι κι ὁποῖος βυθίζει τὶς ρίζες του μέσ' στὴν ἁγία Γραφή.

Ποία εἶνε ἡ σχέσι μας μὲ τὴν ἁγία Γραφή;

Ναί, ὅπου Εὐαγγέλιο, ἐκεῖ ὁ διά'ολος δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ. Ἀλλὰ νὰ συνεννοηθοῦμε· ὅταν λέμε Εὐαγγέλιο ἐννοοῦμε, ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸ βάλουμε στὸ ράφι, νὰ τὸ δέσουμε μὲ μία κορδέλλα χρυσῆ πάνω στὰ εἰκονίσματα· ὄχι ἀπλῶς νὰ τὸ βάλουμε στὰ δικαστήρια μας καὶ νὰ ὀρκιζώμαστε σ' αὐτό, νὰ τὸ παλαμίζουμε μὲ τὰ χέρια μας.

Διαβάζουμε ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ οἱ ὀρθόδοξοι τὴν ἁγίαν Γραφήν, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ; Ποία εἶνε ἡ σχέσις μας μὲ τὴν ἁγία Γραφή; Ξέρω καλά, ὅτι ἡ ἁγία Γραφή εἶνε στὸ πορτοφόλι, εἶνε μέσα στὰ σεντούκια τῶν Χριστιανῶν στὰ σπίτια τους. Ξέρω ἀκόμη καλά –ὦ κατάρρα!– τὸ ἐξῆς.

Παλαμίζουν τὸ Εὐαγγέλιο στὰ δικαστήρια!

Ξέρω πολὺ καλά καὶ μὲ ἐξοργίζει αὐτὴ ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε πάνω στὰ δικαστήριά μας, ἀπὸ τὸ Εἰρηνοδικεῖο μέχρι τὸν Ἄρειο Πάγο. Καὶ καθημερινῶς δὲν κάνουν τίποτα ἄλλο ἑκατοντάδες βρωμερὰ καὶ ἀκάθαρτα χέρια ἀπ' τὸ νὰ τὸ παλαμίζουν καὶ νὰ ὀρκίζονται. Ξέρω πολὺ καλά, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιο ὑπάρχει ἐκεῖ στὰ δικαστήρια τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ ξέρω πολὺ καλά, ὅτι οὔτε οἱ δικασταὶ τὸ ἀνοιξαν ποτὲ νὰ τὸ διαβάσουν, οὔτε οἱ δικηγόροι, οὔτε οἱ μάρτυρες ὑπερασπίσεως καὶ κατηγορίας. Κανεὶς δὲν διαβάσει τὸ Εὐαγγέλιο. Γιατὶ ἂν τὸ διάβαζαν, οἱ δικασταὶ μας δὲν θὰ ἐπέτρεπαν νὰ ὀρκίζονται. Γιατὶ μέσα στὴν ἁγία Γραφή λέγει καθαρὰ καὶ ξάστερα *«μὴ ὁμόσαι ὅλως»* (Ματθ. 5,34). Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρκίζεται κανεὶς καθόλου, καὶ μάλιστα –ὑπογραμμίζω– γιὰ μικρὰ καὶ ἀνάξια λόγου ζητήματα.

Φρίκη μὲ καταλαμβάνει, ὅταν σκέπτομαι, ὅτι καὶ δασοφύλακες καὶ ἐνωματάρχαι καὶ ὑπενωματάρχαι καὶ οἱ ναυτοδίκαι καὶ οἱ στρατοδίκαι καὶ οἱ ἀερονόμοι ἐπιβάλλουν ὄρκους. Δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἔθνος στὸ ὁποῖο οἱ ὄρκοι νὰ εἶνε τόσο εὐκολοί. Ἐὰν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ὁ ὄρκος, νὰ μείνῃ μόνο γιὰ μεγάλας καὶ σοβαρὰς ὑποθέσεις, τῶν ὁποίων αἱ συνθῆκαι ἐπιβάλλεται νὰ διαλευκανθοῦν ἐὰν ἐξ αὐτῶν ἐπηρεάζεται ὁλόκληρος ἡ κοινωνία. Ἐκεῖ, ἐὰν κατ' ἐξαιρέσειν τὸ ἐπιτρέψωμε, μπορεῖ νὰ διατηρηθῇ· ἀλλὰ γιὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα νὰ ὀρκιζώμεθα συνεχῶς καὶ ἀκαταπαύστως; Καὶ παλαιότερον μὲν, τὴν στιγμὴ ποὺ ἐδίδετο ὄρκος, οἱ δικασταὶ μας ἐσηκῶνοντο ὄρθιοι, κάτι ποὺ δημιουργοῦσε δέος, τὸ ἀνάλογον ἐκεῖνο δέος ποὺ συνοδεύει μία τέτοια

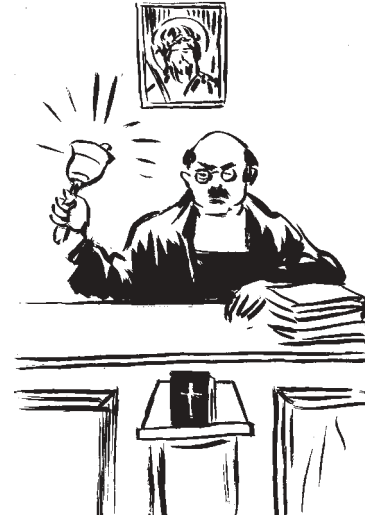
στιγμή. Τώρα; Τώρα, ἄς μὴ εἰσέλθωμε εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο... Θὰ χρειαστῆ νὰ ἔρθῃ πάλιν ἓνας νέος Δημητρακόπουλος(*), διὰ νὰ πνεύσῃ ἓνας νέος ἄνεμος μέσα στὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος μας· ὄχι διότι οἱ δικασταί μας δὲν εἶνε ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς των, ἀλλὰ διότι πρέπει νὰ δημιουργηθῆ ἓνα νέο ρεῦμα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ θεμελιωθῆ μία νέα δικαιοσύνη ἢ ὁποία νὰ μὴ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου. Τὸ τονίζω καὶ ὁποῖος εἶνε ἐγγράμματος τὸ καταλαβαίνει· νὰ μὴ στηρίζεται ἢ δικαιοσύνη μας ἐπὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου, ἀλλὰ νὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ χριστιανικοῦ δικαίου. Διότι ἐὰν θέλωμεν νὰ εἴμεθα χριστιανικὸν ἔθνος, δὲν ἔχει καμμίαν θέσιν τὸ Εὐαγγέλιον ἐπάνω ἐκεῖ στὰ δικαστήρια, καὶ νὰ δίδονται ὄρκοι κάτω ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Ναζωραίου –ἐμπαιγμὸς καὶ θεομπαιξία–, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἐπανάστασις ἐκ μέρους τῶν πιστῶν· διότι δὲν φταίνει οἱ δικασταί, ἀλλὰ φταίει ἓνας λαὸς ὀλόκληρος ὁ ὁποῖος ἀθεοφόβως πλησιάζει τὰ ἅγια.

Ἄλλα μέσα πρέπει νὰ βρεθοῦν πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας. Ἐχω συζητήσῃ με ἀνωτάτους δικαστικοὺς τῆς πατρίδος μας καὶ συμφωνοῦν, ὅτι εἰς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα τῶν πυραύλων ἔπαυσε πλέον ὁ ὄρκος νὰ εἶνε μέσον ἀποδείξεως, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ἄνθρωποι δὲν πιστεύουν πλέον. Εἶνε ἐμπαιγμὸς, θεομπαιξία καὶ διακωμώδησις τῆς χριστιανικῆς πίστεως τὸ νὰ ὀρκίζονται ἐπάνω εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Φθάσαμε σὲ σημεῖο, τὸ Εὐαγγέλιον μόνο ἀπὸ κεῖ νὰ τὸ γνωρίζουν, ἀπὸ τὸν ὄρκο, ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Ποῦ εἶνε λοιπὸν τὸ Εὐαγγέλιον; ὑπάρχει μέσα στὰ σπίτια; Οὔτε τὸ πιάνουν οὔ-

(*) Νικόλαος Δημητρακόπουλος (1864-1921), νομομαθὴς καὶ πολιτικὸς ἀπὸ τὴν Καρύταινα - Ἀρκαδίας. Ὡς ὑπουργὸς δικαιοσύνης στὴν κυβέρνησι Ἑλ. Βενιζέλου ὑπέβαλε τὸ 1910 πρόγραμμα ἀνορθώσεως τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἔπειτα μετὰ μία σειρά νομοθετημάτων ἔκανε ἀναθεώρησι τῶν κωδίκων πολιτικῆς καὶ ποινικῆς δικονομίας καθὼς καὶ τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν νομικὴν μελέτην ἀφῆκε καὶ πολλὰς ἄλλας θρησκευτικῆς, φιλοσοφικῆς, ἱστορικῆς, λογοτεχνικῆς, κοινωνιολογικῆς καὶ φιλολογικῆς περιεχομένου.

τε τὸ διαβάζουν δυστυχῶς. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἓνας λαὸς ποὺ ἔπρεπε νὰ διαβάσῃ περισσότερο ὅλων τὸ Εὐαγγέλιον, εἶνε ὁ Ἑλληνικὸς λαός. Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι ποὺ διαβάσονται τὸ Εὐαγγέλιον ὀλιγώτερον ὅλων εἴμεθα ἐμεῖς.

Ἕνα ἐπεισόδιον

Πρὸ ἡμερῶν μέσα στὴν Ἀθήνα ἔγινε ἓνα ἐπεισόδιον. Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ὅταν ἦταν Δημητρακόπουλος ὑπουργὸς δικαιοσύνης, ὑποχρέωσε τοὺς δικαστάς, κάθε φορὰ ποὺ ὀρκίζοντε νὰ σηκώνωνται ὄρθιοι. Τώρα κανένας δὲ σηκώνεται· κάθονται! Μάλιστα στὴν προανάκρισι; καὶ τὸ τσιγαράκι τους! Ναι, ὀρθόδοξο βασίλειο μου λέσι! Ἀλλὰ μέσ' στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν ἀδάμαστες ψυχές. Μία γυναικούλα, λοιπὸν, τῆς λέει ὁ πρόεδρος· – Ὀρκίσου. Κι αὐτὴ λέει· – Ὀχι. – Τί κάνεις ἐκεῖ; Λέει· –Κύριε πρό-

εδρε, εἶστε γραμματισμένος· γιὰ διαβάστε τὸ Εὐαγγέλιον (ἀνοίγει λοιπὸν τὸ Εὐαγγέλιον ἢ γυναικούλα). Ἐδῶ λέει «μὴ ὁμόσαι ὅλως» (Ματθ. 5,34), ἐδῶ τὸ Εὐαγγέλιον λέει νὰ μὴν ὀρκιζώμαστε καθόλου. Τὸ διάβασες τὸ Εὐαγγέλιον, κύριε πρόεδρε; –Θὰ σὲ βάλω φυλακὴ! –Βάλε με φυλακὴ· τὸ Εὐαγγέλιον δὲ λέει νὰ ὀρκιζώμαστε... Δὲν ὀρκίστηκε. Τὴν πῆγαν στὸ κρατητήριον· καὶ κατόπιν τὴν ἔβγαλαν.

Ἄχι τὸ Εὐαγγέλιον στὰ δικαστήρια! ποὺ οὔτε ὁ πρόεδρος τὸ διαβάσει, οὔτε οἱ δικηγόροι· κανένας δὲν τὸ διαβάσει. Τὸ Εὐαγγέλιον μέσα στὸ σπίτι θὰ τὸ διαβάσῃ ὁ ἄντρας, θὰ τὸ διαβάσῃ ἢ γυναικίκα. Τὸ Εὐαγγέλιον! Τί εἶνε τὸ Εὐαγγέλιον, ἀδέρφια μου; Εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ δύο· ἢ εἶνε ψέμα, ἢ εἶνε

ἀλήθεια. Ἄν εἶνε ψέμα, τότε νὰ πᾶμε μὲ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τὸ κάψουμε. Γιατὶ δὲν πρέπει ὁ κόσμος - ὁ ντουινᾶς νὰ ζῆ μὲ ψέματα. Ἄλλὰ δὲν εἶνε ψέμα. Μπορεῖ τὰ ἄστρα ποὺ βλέπετε νὰ εἶνε ψέμα, μπορεῖ ὅλα νὰ εἶνε ψέματα. Ἔνα δὲν εἶνε ψέματα· «Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι» (Ματθ. 24,35), οἱ λόγοι μου δὲν θὰ παρέλθουν. Ἐὰν τὸ Εὐαγγέλιο εἶνε ἀληθινόν, θὰ τὰ ἐκτελέσωμεν ὅλα ὅσα λέει. Λοιπὸν, τὸ Εὐαγγέλιο νὰ διαβάζεται μέσα στὰ σπίτια, στὰ δικαστήρια, στὸ στρατό· τὸ Εὐαγγέλιο παντοῦ. Διαβάζουμε Εὐαγγέλιο; Ὀλίγες, ἐλάχιστες ψυχὲς διαβάζουν τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ.

Κοσκινίζω τὸ λαὸ

Κοσκινίζω λοιπὸν τὸ λαὸ μας μὲ τὸ κόσκινο τοῦ ἐκκλησιασμοῦ, καὶ βρίσκω δύο τοῖς ἑκατό. Τὸν κοσκινίζω μὲ τὸ κόσκινο τῆς ἐξομολογήσεως καὶ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ βρίσκω δύο τοῖς χιλίοις. Τὸν κοσκινίζω μὲ τὸ κόσκινο τῆς προσευχῆς, καὶ βρίσκω τὴν οἰκογενειακὴ προσευχὴ λειψή. Κοσκινίζω τὸν λαὸν αὐτὸν μὲ τὴν ἀνάγνωσι τῆς ἀγίας Γραφῆς, καὶ βλέπω ὅτι ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴ ζωὴ του.

Ἄρκοῦν αὐτά;

Ἄλλὰ –τελείωσα τώρα– νά, θὰ μοῦ πῆτε καὶ θὰ μοῦ δείξετε μὲ τὸ δάκτυλο. Νά ἕνας κάπου ἐδῶ σὲ κάποια γωνιά· ἕνας, ποὺ βέβαια δὲ θὰ εἶνε ἀπὸ τὶς ἀνώτερες τάξεις τῆς κοινωνίας, ἕνας ποὺ δὲ θὰ ἔχη σχέσι μὲ τὸν πλοῦτο, γιατί ὁ πλοῦτος εἶνε σατανᾶς ὀλόκληρος καὶ ὅπου ὑπάρχει πλοῦτος δὲν ὑπάρχει Χριστός. Νά λοιπὸν, θὰ μοῦ πῆτε, ἕνας ποὺ δὲν ἔχει σοφίαν τοῦ κόσμου, ποὺ δὲν ἔχει διπλώματα τοῦ κόσμου γιατί αὐτοὶ εἶνε μακρὰν τοῦ Θεοῦ· καὶ τοὺς διώχνει μακρὰν ὅχι ἡ ἔλλειψις ἐπιχειρημάτων ἀλλὰ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ὁ ἐγωισμὸς των. Νά λοιπὸν ἕνας ἀπὸ τὸν πτωχὸ μας λαὸ· αὐτός, θὰ μοῦ πῆτε, διαβάζει τὴν ἀγία

Γραφή, προσεύχεται οἰκογενειακῶς, πηγαίνει τακτικὰ στὴν ἐκκλησία, κοινωνεῖ τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἐξομολογεῖται. Νά λοιπὸν ἕνας, ποὺ πέρασε καὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα κόσκινα. Λοιπὸν αὐτὸς εἶνε θρησκὸς πραγματικῶς; Θὰ ὑπογράψης ἐσὺ γι' αὐτὸν πιστοποιητικὸν ὅτι ὄντως εἶνε θρησκὸς;

Δὲν ἐκδίδω πιστοποιητικὰ ἀγιότητος

Ποιὸς εἶμ' ἐγώ, ἀγαπητοί μου, καὶ ποιὸς μοῦ ἀνέθεσε τὸ ἔργον νὰ ἐκδίδω πιστοποιητικὰ γιὰ τοὺς ἄλλους; Δὲν ἐκδίδω ἐγὼ πιστοποιητικὰ ἀγιότητος γιὰ κανένα, οὔτε γιὰ τὸν ἑαυτό μου· ἀλλὰ θὰ πιάσω πάλι τὴν ἀγία Γραφή.

Θὰ ποῦμε, λοιπὸν, αὐτὸν θρησκὸς; Μπορεῖ, ἀγαπητοί μου, ἕνας καὶ στὴν ἐκκλησία τακτικὰ νὰ πηγαίνει καὶ ν' ἀνάβη τὸ κερί του, μπορεῖ ν' ἀνοίγῃ τὴν ἀγία Γραφή καὶ νὰ τὴ διαβάσῃ, μπορεῖ νὰ προσεύχεται τακτικὰ, μπορεῖ ἀκόμη καὶ νὰ ἐξομολογῆται καὶ νὰ κοινωνῇ τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἄλλὰ δὲν εἶνε, ἀγαπητοί μου, αὐτὰ καὶ μόνο, τὰ τεκμήρια τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας θρησκευτικότητος. Χρειάζεται καὶ κάτι ἄλλο. Τώρα παίρνω κάποιο ἄλλο κόσκινο. Τὸ πρῶτο κόσκινο τὸ κράτησα, τὸ δεύτερο κόσκινο τὸ κράτησα, τὸ τρίτο κόσκινο τὸ κράτησα, τὸ τέταρτο κόσκινο τὸ κράτησα. Τὸ πέμπτο κόσκινο δὲν τολμάω νὰ τὸ κρατήσω· γιατί κ' ἐγὼ δὲν ἔχω αὐτὸ τὸ τελευταῖο, ποὺ εἶνε ἡ οὐσία, ἡ πεμπτουσία, εἶνε ἡ ζωὴ, εἶνε ἡ καρδιὰ καὶ τὸ ἅπαν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Ἄλλὰ ἐσεῖς τώρα οἱ ὀλίγοι πού στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς Βαβυλῶνος ἐξακολουθεῖτε πρωτὶ - πρωτὶ νὰ ἔρχεστε στὴν ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ· σεῖς πού πᾶτε καὶ ἐξομολογεῖσθε τὰ ἁμαρτήματά σας, σεῖς πού κοινωνᾶτε τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας, σεῖς πού προσεύχεσθε ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ,

σεῖς πού διαβάζετε τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἐλᾶτε τώρα, ἀδέρφια μου, ἐδῶ. Πόσοι εἴσαστε; Ἐλᾶτε τώρα νὰ σᾶς περάσω ἀπὸ τὴν πιὸ λεπτὴ κρησάρα. Ἄν θὰ βγῆτε τώρα, ἂν θὰ βγῶ ἐγὼ πρῶτος ἢ ἂν θὰ βγῆτε ἐσεῖς! Ἐλᾶτε τώρα στὴν πιὸ λεπτὴ κρησάρα· νὰ βάλω μέσα δεσποτάδες, ἱεροκήρυκες, θεολόγους, θρησκευτικούς, τοὺς πάντες, καὶ ν' ἀρχίσουμε νὰ κοσκινίζουμε μὲ τὴ λεπτὴ κρησάρα, γιατί αὐτὰ πού εἶπαμε εἶνε ἡ χοντρή κρησάρα. Νὰ περάσουμε ἀπὸ τὴν ἄλλη κρησάρα, ἀπὸ τὸ τελευταῖο κόσκινο. Τὸ τελευταῖο κόσκινο ποῖο εἶνε; Ἐγὼ ἐδῶ δυσκολεύομαι. Τὸ τελευταῖο κόσκινο εἶνε τόσο ψηλά, πού τὰ χέρια μου δὲ φτάνουν νὰ τὸ πιάσουν. Μήπως κανεὶς ἄλλος ἱεροκήρυκας;

Μήπως κανένα παιδάκι ἀθῶο μπορεῖ νὰ τὸ πάρη νὰ μᾶς κοσκινίση; Κι αὐτὰ πονηρέψανε στὴ γενεά μας. Ἄς ἔρθη λοιπὸν ἀπὸ τὰ οὐράνια ἄγγελος καὶ ἀρχάγγελος. Ἄς ἔρθη ἓνας ἀπὸ τοὺς 318 πατέρες πού γιορτάζουμε σήμερα(*), καὶ ἄς πάρη στὰ ἅγια χέρια του τὸ κόσκινο αὐτὸ καὶ νὰ μᾶς κοσκινίση. Ποῖο εἶνε; Εἶνε λόγια γραμμένα μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας. Εἶνε τὸ «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. 13,34), ν' ἀγαπᾶ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Ἔχομεν τὴν ἀγάπη; Καλῶς.

—Μὰ ποιά εἶνε αὐτὴ ἡ ἀγάπη; Ποιά εἶνε αὐτὴ ἡ ἀγάπη; Ὅποιος θέλει νὰ δῆ τὴν ἀγάπη, ὅταν πᾶτε στὸ σπίτι νὰ διαβάση καὶ μία καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ τέσσερις φορές καὶ πέντε φορές τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ τὸ 13ο κεφάλαιο. Θὰ δῆτε ἐκεῖ ἓναν καθρέπτη τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ὅποιος θέλει νὰ δῆ τὴν ἀγάπη, ἄς φύγη ἀπὸ αὐτὴ τὴν πεζούρα. Ἐλα, ἐμπρὸς νὰ σὲ πᾶω κάπου πού φυσάει ἀεράκι, ἀεράκι δροσερό, πού θὰ γεμίσουν τὰ πνευμόνια σου ἀπὸ ἀέρα τ' οὐρανοῦ. Ἐλᾶτε, ἀδέρφια μου, στὸν κόσμο αὐτὸ τοῦ μίσους καὶ τῆς διαφθορᾶς, ἐλᾶτε νὰ πᾶμε σὲ κάποιον βουναλάκι πού εἶνε ἐδῶ στὴ γῆ, ν' ἀνεβούμε ἀπάνω στὸ Γολγοθᾶ, κ' ἐκεῖ ν' ἀναπνεύσουμε τὸ ὄξυγόνο τοῦ οὐρανοῦ, ν' ἀναπνεύσουμε ἀγάπη· ἀγάπη ἐσταυρωμένη!

Δὲν εἶνε λοιπὸν ἡ ἀγάπη φτηνὰ λόγια, δὲν εἶνε ἡ ἀγάπη αἰσθηματολογίες. Ἡ ἀγάπη εἶνε ἡρωϊσμός. Ἡ ἀγάπη εἶνε μία. Ἀγάπη εἶνε νὰ λησμονῆς τὸν ἑαυτό σου —ἅμα τὸ κάνης— καὶ νὰ θυμᾶσαι τοὺς ἄλλους· νὰ θυμᾶσαι ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι ἄνθρωποι, γιὰ τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ κοπιᾶσης. Τότε μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἔχεις ἀγάπη. Ὑπάρχει ἀγάπη; Λέει κάπου στὸ Χρυσόστομο. Τὸν ρώτησαν τὸν Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο· Πότε θὰ ἔρθη τὸ τέλος τοῦ κόσμου; Καὶ ὁ Ἰωάννης τί εἶπε; Ἐνα σημεῖον τοῦ τέρματος τοῦ

(*) Ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη Κυριακὴ τῶν πατέρων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (διότι κατ' αὐτὴν συνῆλθαν 318 πατέρες), μία δηλαδὴ Κυριακὴ πρὸ τῆς Πεντηκοστῆς.

αἰῶνος εἶνε τοῦτο. Θὰ εἶνε πολλὰ τὰ σημεῖα· τὸ σπουδαιότερο θὰ εἶνε, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις «*ψυγήσεται ἡ ἀγάπη*» (Ματθ. 24,12). Θὰ πάθῃ ψῦξι, θὰ γίνῃ ψυγεῖο ἢ ἀγάπη, ψυγεῖο οἱ καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Ὅταν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη θὰ δῆτε γυναῖκες κατὰ τῶν ἀνδρῶν, ἄνδρες κατὰ τῶν γυναικῶν, παιδιὰ κατὰ τῶν γονέων, γονεῖς κατὰ τῶν τέκνων, διᾶκοι κατὰ τῶν διακόνων, πρεσβύτεροι κατὰ τῶν πρεσβυτέρων, ἐπίσκοποι κατὰ τῶν ἐπισκόπων· ὅταν δῆτε αὐτό, τότε ἦξει τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα εἶπε ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Τί εἶπε; Ὅταν τὸν ἐρώτησαν, εἶπε ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός: –Θὰ ῥθουν χρόνια δύσκολα. –Πῶς θὰ τὸ καταλάβουμε; ρώτησαν. Καὶ ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ κυλίσανε δάκρυα καὶ εἶπε: –Θὰ ῥθῃ μία ἡμέρα στὸν τόπο μας, στὴν Ἑλλάδα, ποὺ θ' ἀδειάσουν οἱ ἐκκλησίες τοῦ Χριστοῦ – νὰ τὸ θυμᾶστε αὐτό. Ἐμέτρησα, μοῦ τὰ ἔβλεπε, ὅτι ἀπὸ τὴν 100.000 ποὺ ἔχει ἡ Πάτρα, 2.000 ἐκκλησιάζονται κάθε Κυριακὴ. 2.000 μόνο. Οἱ 98.000 ποῦ εἶστε; Ἀλλὰ δὲ θὰ μείνετε 2.000· θὰ πᾶτε 1.000, θὰ μείνουν 500, 50 θὰ μείνουν, ἐλάχιστοι. Θὰ ῥθῃ μέρα, ποὺ ὁ παπᾶς δὲ θὰ ἔχῃ παιδί νὰ λειτουργήσῃ, οὔτε ψάλτη. Θ' ἀραιώσουν οἱ ἐκκλησίες. Θὰ ῥθῃ μέρα, λέει ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός, ποὺ θ' ἀδειάσουν οἱ ἐκκλησίες τοῦ Χριστοῦ. Κι ὅταν ἀδειάσουν οἱ ἐκκλησίες τοῦ Χριστοῦ, ἔλεγε ὁ ἅγιος Κοσμᾶς Αἰτωλός, θὰ γεμίσουν οἱ φυλακές. Καὶ ἐγένε αὐτὸ στὴς μέρες μας. Ἀδειάσανε οἱ ἐκκλησίες, καὶ γεμίσαμε τὴς φυλακές· καὶ τὰ νησιά μας τὰ κάναμε φυλακὰς(*). Φύγαμε ἀπὸ τὸ Θεό, φύγαμε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἔχομεν τὴν ἀγάπη; εἴμαστε Χριστιανοί. Δὲν ἔχομε τὴν ἀγάπη; ἔ τότε κρίμα στὰ κηρύγματά μας, κρίμα στὰ βιβλία ποὺ διαβάσαμε, κρίμα στὴς μετάνοιες, κρίμα στὰ προσκυνήματα, κρίμα στὴς γιορτές μας, κρίμα σὲ ὅλα. «*Ἐὰν ...ἀγάπην μὴ ἔχω, οὐδὲν εἶμι*» (Α' Κορ. 13,2). Ἡ

(*) Ἐννοεῖ τὸν ἐκτοπισμὸν λόγῳ πολιτικῶν φρονημάτων.

οὐσία τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος τῆς θρησκείας εἶνε ἀγάπη ἐσταυρωμένη.

Ἐλᾶτε νὰ ζυγιστοῦμε

Ἄν εἶνε κανεὶς ἐδῶ μέσα ἐνάρετος, κανένας εὐλαβὴς παπᾶς, ἂν εἶνε κανένας ποὺ ἔχει ἐξαγνίσει τὴν καρδιά του κ' εἶνε ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ σκότος κ' εἶνε ἡ καρδιά του παράδεισος, ἂν εἶνε κανένα παιδάκι ἐδῶ μέσα ἀθῶο σὰν ἄγγελος, ἄς ἔρθῃ λοιπόν. Τὸ κόσκινο εἶνε πολὺ ψηλά. Τὸ κρατοῦν ἄγγελοι καὶ ἀρχάγγελοι. Καὶ ἂν κατεβοῦν στὴ γῆ καὶ μᾶς κοσκινίσουνε, ὅπως ἐμεῖς κοσκινίζουμε τὸ χῶμα καὶ τὸ ἀλεύρι, οὐαὶ καὶ ἀλλοίμονο σ' ἐμᾶς· δὲν ξέρω ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἑκατομμυρίων πόσοι θὰ σταθοῦμε στὰ πόδια μας, πόσοι θὰ φανοῦμε ἄξιοι νὰ σταθοῦμε κοντὰ στὸ Χριστό.

Τὸ κόσκινο λοιπόν αὐτὸ τὸ οὐράνιον κατέρχεται καὶ ἐγγίζει τὰς κεφαλὰς μας καὶ μᾶς βάνει ὅλους μέσα. Βάνει μέσα καλυμμαύχια, βάνει μέσα ἐγκόλπια καὶ πατερίτσες, βάνει μέσα θρόνους καὶ στέμματα. Βάζει μέσα ἀρχοντιὰ καὶ πτωχολογιά, βάζει μέσα γριές καὶ γέρους καὶ μικρὰ παιδιά. Καὶ ἀρχίζει τὸ κοσκίνισμα, ἀδερφοί μου. Ὡ, κλαύσατε «*βουνοὶ καὶ νάπαι*» (πρβλ. ἐγκώμ. Ἐπιτ. θρ.). Κλαύσατε καὶ πάλιν κλαύσατε. Πενθήσατε καὶ πάλιν πενήσατε, ἀδελφοί μου, γιὰ τὴν συμφορὰν τῆς χριστιανικῆς μας κοινωνίας. Ποιὸ εἶνε αὐτὸ τὸ κόσκινο; Εἶνε πάνω του γραμμένες μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μας δυὸ λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶνε τὸ πᾶν γιὰ τὸν χριστιανισμόν. Δυὸ λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἡ ρίζα τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως καὶ ἀληθείας. Δυὸ λέξεις, ποὺ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ τὴς νιώσωμε θὰ περάσουν, ἀγαπητοί μου, αἰῶνες. Θὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ ἀνθρωπότης μέσα ἀπὸ καμίνι συμφορῶν μεγάλων, ἀπὸ σεισμοὺς καὶ καταρράκτας, γιὰ

νά μπορέσωμε νά μάθωμε τὸ μάθημα αὐτό. Εἶνε τὸ εὐκολώτερο μάθημα. Καὶ ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος μαθαίνει ἀνώτερα μαθηματικά, καὶ διατυπώνει ἐξισώσεις ἀλγέβρας, καὶ καταφέρει νά κατασκευάζη καὶ νά ἐκτοξεύη πυραύλους, καὶ νά ἐπιλύη τὰ μεγαλύτερα προβλήματα, αὐτὸ τὸ εὐκολώτερο πρόβλημα δὲν τὸ ἔλυσε ἀκόμα ἢ ἀνθρωπότης. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δύσκολο νά τὸ λύσῃ. Γιατὶ πουθενὰ δὲν ὑπάρχουν ἀνώτερα λόγια ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Δὲν χρειάζονται φιλοσοφίες καὶ θεωρίες καὶ ἐπιστημονικὲς γνώσεις. Δύο λόγια εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κλείουν μέσα τους ὅλη τὴν οὐσίαν τοῦ χριστιανισμοῦ. Δύο λόγια, τὰ ὁποῖα εἶπε ὁ Κύριός μας καὶ τὰ ὁποῖα ἐπεσφράγισε διὰ τοῦ αἵματός του. Τὰ σύντομα αὐτὰ ῥήματα ἀποτελοῦν τὸ κόσκινο τὸ ἀθάνατο, μὲ τὸ ὁποῖον πρέπει νά κοσκινίσωμε τὴν χριστιανοσύνη τῆς σήμερον. Ποῖα εἶνε;

Ἔλα, μικρὸ παιδάκι μου, ἐσὺ ποὺ βγῆκες ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάνας σου· ἔλα ἐσύ, ποὺ δὲ σὲ μόλυνε ἀκόμα ἢ κακία τοῦ κόσμου. Γιατὶ ἂν σῶζεται αὐτὴ ἢ κοινωνία –τὸ πιστεύω, ἀδελφοί μου–, εἶνε ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιά. Χθὲς μὲ πλησιάσανε δυὸ μικρὰ παιδιά, κ' ἐνῶ ἤμουν λυπημένος καὶ στενοχωρημένος καὶ καταθλιμμένος κ' ἔλεγα «Θεέ μου, πάρε με ἀπὸ τὴ γῆ αὐτῆ», παρουσιάστηκανε, ἄνοιξαν τὴν πόρτα καὶ μπήκανε μέσα δυὸ μικρὰ παιδιά, ἀθῶα παιδιά. Μὰ μοῦ ἔφεραν τὸν παράδεισο, μοῦ διέλυσαν τὴν ἀπελπισία. Ἄν ζῆ ἀκόμα ἢ κοινωνία, ζῆ ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ παιδιά, ἀπὸ τ' ἀγγελούδια αὐτὰ ποὺ πετοῦνε πάνω στὸ χάος αὐτῆς τῆς ἀνθρωπότητος. Ναί, τὰ μικρὰ παιδιά, ναί. Ἄν μπορῆ λοιπὸν ἓνα μικρὸ παιδί νά ῥθῃ ἐδῶ πέρα νά κρατήσῃ τὸ κόσκινο. Οὔτε παπᾶς, οὔτε δεσπότης, οὔτε ἱεροκῆρυκας, οὔτε συστήματα, οὔτε σύλλογοι, οὔτε κανεῖς. Διότι μέσα εἰς τὴν καρδιά μας ἐμφωλεύει ὁ δράκος, ὁ ἀπαίσιος δράκος, ἕνεκα τοῦ ὁποῖου δὲν ἠμποροῦμεν ἀγαπητοί μου, νά προοδεύσωμε καὶ νά ζήσωμε ὡς χριστιανικὸν ἔθνος.

Τὸ κόσκινο αὐτό, ἐδῶ διαβάστε το, ἔχει γραμμένο μὲ κόκ-

κινα γράμματα, μὲ τὸ αἷμα τοῦ Θεανθρώπου· «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» (Ἰωάν. 13, 34· 15, 17). Ἐλᾶτε λοιπὸν ἀδέρφια μου, νάμποῦμε μέσ' στὸ κόσκινο αὐτὸ τῆς ἀγάπης.

Ποιά ἀγάπη;

Ποιά ἀγάπη ἐννοοῦμε; Μπᾶς καὶ νομίζεις, ἐσὺ ὁ νέος ἢ ἡ νέα, ὅτι ἀγάπη εἶνε ἐκεῖνα τὰ σάλια καὶ οἱ μύξες ἐνὸς ἀχρειώδους ἐρωτικοῦ αἰσθήματος τοῦ πηλοῦ τῆς γῆς; Πολὺ ἀπατᾶσαι. Αὐτὸ εἶνε ἓνα κατώτερον εἶδος αἰσθήματος, ποὺ συναντᾶται καὶ μέσα εἰς τὴν ζωϊκὴν κλίμακα. Ἀπατᾶσαι, νέε μου, ἐὰν θεωρήσῃς ὅτι ἀγάπη εἶνε αὐτὴ τὴν ὁποῖα σοῦ διδάσκουνε οἱ ταινίες τοῦ Χόλλυγουντ. Ἡ ἀγάπη εἶνε κάτι ἄλλο. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε λόγια, παχειὰ λόγια. Ἡ ἀγάπη εἶνε κάτι μεγαλειῶδες, ἓνα πρᾶγμα οὐράνιο. Ναί. Θέλετε νά δῆτε ἀγάπη, τὴν εἰκόνα τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης; Ἀνοίξτε, ἀδέρφια μου, τὴν ἁγίαν Γραφήν. Ἀνοίξτε τὸ δέκατον τρίτον (13ον) κεφάλαιο τῆς Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἓνας καθρέπτης. Καὶ ὅπως πᾶς στὸν καθρέπτη καὶ κοιτᾶς τὸν ἑαυτὸν σου, ρίψε μιὰ ματιὰ στὸν καθρέπτη αὐτό. Ἐκεῖ θὰ δῆς ἐὰν ἔχῃς τὰ γνωρίσματα τῆς ὑγιοῦς, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τὴν ὁποῖαν ζωγράφισε μὲ ὀλίγας λέξεις θεοπνεύστως ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Ὅποιος θέλει νά δῆ ἀγάπη...

Ὅποιος θέλει νά δῆ πραγματικὴ ἀγάπη, ἄς ἀνοίξῃ τοὺς βίους τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς πίστεώς μας, ποὺ ἔδωσαν ὄχι μόνον τὸ πορτοφόλι τους ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἑαυτό τους. Ἐσὺ τρέμεις, Χριστιανέ μου, νά δώσης κάτι δικό σου. Σοῦ ζητάει ὁ Θεὸς νά δώσης λίγα χρήματα. Τί εἶνε αὐτὰ τὰ ἄτιμα κέρματα ποὺ κρατᾶς στὰ χέρια; Γιατὶ ἂν ζῆς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, πλούσιος δὲν γίνεσαι στὸν κόσμον αὐτόν. Σοῦ ζητάει ὁ ἱεροκῆρυκας, σοῦ ζητάει ὁ σύλλογος, σοῦ ζητάει ὁ Χριστός· νά δώσης λίγα χρήματα γιὰ τὸ σχολεῖο, νά δώσης λίγα χρήματα γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τὰ ὄρφανά, γιὰ

τοὺς ἀρρώστους· καὶ κρατᾶς κλειστὸ τὸ πορτοφόλι σου καὶ τρέμουν τὰ χέρια σου. Στὴν παλιὰ ἐποχὴ, ἀγαπητοί μου, ποὺ ὑπῆρχε ἀγάπη, ἔδιναν ὄχι ἀπλῶς τὰ κέρματα καὶ τὰ νομίσματα, ἀλλὰ ἄνοιγαν τὶς φλέβες των γιὰ νὰ δώσουν τὸ αἷμα τους, ἐπουλοῦσαν τὸν ἑαυτὸν τους γιὰ νὰ συντηρήσουν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Μιὰ ἀγάπη οὐρανία!

Ἄμα θῆλῃς νὰ δῆς ἀγάπη, διάβασε τοὺς βίους τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων τῆς πίστεώς μας.

Καὶ δὲν εἶπα τίποτα. Θέ'ς νὰ δῆς ἀγάπη; Ἄν θέ'ς νὰ δῆς ἀγάπη, βάλε πάνω ἀπὸ τὸ κρεβάτι σου, Χριστιανέ μου, τὸν Ἐσταυρωμένον. Καὶ κάθε βράδυ, προτοῦ νὰ κοιμηθῆς, ρίψε μιὰ ματιὰ ἐπάνω στὸν Ἐσταυρωμένον καὶ κάνε τὸ σταυρὸ του ζυγαριά. Ζύγισέ μας Χριστέ, Χριστέ ζύγισέ μας, ζύγισέ μας ὅλους!... Κι ἅμα ζυγιστοῦμε ἐκεῖ, θὰ βγοῦμε σκάρτοι, μίλια μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγάπην ποὺ ἐχάραξε διὰ τοῦ τιμίου του αἵματος. Μὲ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, μὲ τρυπημένα τὰ χέρια καὶ τὴν πλευρὰ του, μᾶς κοιτάζει καὶ μᾶς ῥωτάει «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»; (Ἰωάν. 13, 34)· μᾶς ἀπευθύνει τὸ πύρινον αὐτὸ ἐρώτημα. Ναί, ἐκεῖ ἐπάνω ἐκδηλώνεται ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀγάπη, αὐτὴ κατέβασε τὸ Χριστὸ κάτω ἐδῶ στὴ γῆ, καὶ πάλι ἡ ἀγάπη τὸν ἀνέβασε πάνω στὸ σταυρὸ, καὶ ἡ ἀγάπη ἐξακολουθεῖ νὰ προσφέρεται ἐν τῷ αἵματί του εἰς τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας, γιὰ νὰ μᾶς διδάσκη αἰώνως μὲ τὴν θεία του λειτουργία.

Γιατὶ αὐτὸ ἔχει στὸ βάθος ἡ θεία λειτουργία ἡ ὀρθόδοξος. Δὲν εἶνε ἀπλῶς νὰ ψάλλουν ἐκεῖ πέρα πέντε καὶ ἕξι ὥρες καὶ νὰ κουράζονται οἱ Χριστιανοὶ καὶ νὰ βγαίνουν τὸ μεσημέρι ἀπὸ κεί πέρα. Ἡ θεία λειτουργία ἔχει κάποιον κέντρο. Κήρυγμα ζωντανὸ - λίγα λόγια, ψαλμοὶ καὶ ὕμνοι, θεία κοινωνία - ἔνωσις μὲ τὸ Χριστό, καὶ κατόπιν δρᾶσις κοινωνικὴ καὶ ἐξάπλωσις μέσ' στὴν κοινωνία τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ μας. Κέντρον ὅλων αὐτῶν εἶνε ἡ κοινωνία τῶν ἀχράντων μυστηρίων. Ἡ θεία κοινωνία μᾶς διδάσκει, ἀγαπητοί μου. Τί μᾶς διδάσκει; Ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶνε ἀπόλαυσις, ἡ ζωὴ

αὐτὴ δὲν εἶνε ἐκμετάλλευσις, ἡ ζωὴ αὐτὴ δὲν εἶνε πλουτισμός. Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶνε θυσία, θυσία μὲ πρότυπο τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ στὸ Γολγοθᾶ. Καὶ ὅποιος ἔχει μέσα του αὐτὴ τὴν ἄποψιν τῆς θυσίας, αὐτὸς εἶνε κοντὰ στὸ Χριστό.

Ἐξέλιπε ἡ ἀγάπη

«Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Δυστυχῶς, ἡ ἀγάπη αὐτὴ σήμερα ἐξέλιπε, δὲν ὑπάρχει. Δὲν ἀγαπώμεθα. Δείξατέ μου μία περίπτωση καὶ νὰ πέσω νὰ προσκυνήσω. Δείξατέ μου δυὸ δεσποτάδες νὰ ἀγαπῶνται. Ὡς ἂν ὑπῆρχε ἡ ἀγάπη! πῶ πω πω, ζαλίζομαι ζαλίζομαι... Ἐπρεπε αὐτοὶ οἱ ἑβδομήντα δεσποτάδες μας νὰ εἶνε ἡνωμένοι, ὡς οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, νὰ κάνουν θαύματα. Καὶ μόνο οἱ ἑβδομήντα; Νὰ πάρης τοὺς ἐπισκόπους ὅλων τῶν Βαλκανίων, Ῥωσίας Ῥουμανίας Σερβίας κ.λπ.... Εὐτυχῶς δὲν εἶνε κανένας δεσπότης ν' ἀκούσῃ ἐδῶ πέρα, διαφορετικὰ πᾶμε, καθαιρεθήκαμε· ἀλλὰ τὰ μαθαίνουν αὐτοὶ νωρίτερα ἀπὸ σᾶς, διὰ πτερυγίων ἀνέμων. Λοιπὸν βρές μου δυὸ δεσποτάδες νὰ ἔχουν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ μας μεταξύ τους. Ἀλλὰ γιατί νὰ μὴν προχωρήσω; γιατί νὰ μὴν ἀπευθύνω τὸ κατηγορῶ καὶ σ' ἐμᾶς; Βρές μου, πάτερ Ἀπόστολε(*), δυὸ ἱεροκήρυκας ν' ἀγαπιούνται γνησίᾳ καὶ ἀπόλυτα μὲ τὴν καρδιὰ τοῦ Χριστοῦ μας. Βρές μου ἐσύ, ὁ καθένας παπαῆς, δυὸ παπαῆδες νὰ ἔχουν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ μας.

Δῶσ' μου λοιπὸν καὶ χριστιανικοὺς συλλόγους ποὺ νὰ ἔχουν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ μας καὶ νὰ θεωροῦν ὅλοι τους, ὅτι δὲν εἶνε ἀντίθετες παρατάξεις ἀλλὰ εἶνε μικραὶ διλοχίαι ἐνὸς μεγάλου στρατοῦ, ὁ ὅποιος ἀγωνίζεται γιὰ τὴν δόξα τοῦ Χριστοῦ μας. Δῶσ' μου τὴν ἀγάπην αὐτὴν.

Τί λέγω; Κατηγορῶ πρῶτα τὸν ἑαυτὸν μου καὶ κατόπιν ἀπευθύνω στοὺς ἄλλους τὸ ἐρώτημα. Ἐρευνῶ τὰ βάθη τῆς

(*) Ἀπευθύνεται στὸν παριστάμενο ἀρχιμ. Ἀπόστολο Παπακωνσταντίνου, νῦν μητροπολίτη Κιλκισίου.

ψυχῆς μου καὶ δὲν βλέπω νὰ ἔχω τὴν ἀγάπην ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐδίδαξε ὁ Χριστὸς καὶ γιὰ τὴν ὁποίαν ἐμαρτύρησαν οἱ ἄγιοι, καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐπαναλαμβάνω τὴν οὐσίαν. Ἐὰν ἔχουμε τὴν ἀγάπη, εἴμεθα Χριστιανοί.

Δὲν ἔχουμε τὴν ἀγάπη; δὲν εἴμεθα Χριστιανοί.

Δὲν ἔχουμε τὴν ἀγάπη; ἔ τότε —μὲ συγχωρεῖτε— κρίμα στὰ κεριά μας, κρίμα στὶς λαμπάδες μας, κρίμα στὶς ἐκκλησίες μας, κρίμα στὴν ἀγία Γραφή μας, κρίμα στὰ περιοδικὰ μας, κρίμα στοὺς συλλόγους μας, κρίμα σὲ ὅλα μας. Χριστιανοὶ δὲν εἴμεθα. Τί εἴμεθα τότε;

Τί εἴμεθα; Εἴμεθα κάτι βαρέλια, ποὺ εἶνε ὠραία ἀπ' ἔξω, περιποιημένα, βαμμένα, ἀλλὰ ἐκεῖ ποὺ θές νὰ πιῆς λίγο κρασί, δὲν ἔχουν οὔτε σταλαγματιά. Ἐὰν βαρέλια εἴμεθα. Εἴμεθα σὰν μυροδοχεῖα, ὠραία μυροδοχεῖα, ποὺ δὲν ἔχομε ὅμως μέσα μιὰ σταγόνα ἀρώματος, μιὰ σταγόνα ἀπὸ τὸ μύρον τὸ ἀθάνατον τοῦ Χριστοῦ (βλ. Β' Κορ. 2,15). Εἴμεθα δέντρα γεμάτα φύλλα, ἀλλὰ δὲ βρίσκει στὰ κλαδιά τους ὁ Χριστὸς καρπὸ· τὰ χέρια τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἐρευνοῦν στὰ φυλλώματά μας, δὲν εὐρίσκουν ἕνα καρπὸ (βλ. Ματθ. 21,19). «*Δένδρα ἄκαρπα*», νεφέλαι ἄνευ ὑδάτων (Ἰούδ. 12), «*κύμβαλα ἀλαλάζοντα*»· τὸ λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὅτι, καὶ θαύματα ἀκόμα ἂν κάνης, ἔὰν δὲν ἔχης τὴν ἀγάπην αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶσαι τίποτα (Α' Κορ. 13,1-2).

Νὰ ὁ καρκίνος ποὺ μᾶς τρώει

Νὰ λοιπόν, ἀγαπητοί μου, ἡ αἰτία ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ προχωρήσωμε, νὰ ὁ καρκίνος ποὺ μᾶς τρώει· διότι δὲν ἔχομε τὴν ἀγάπην αὐτὴν τοῦ Χριστοῦ. Ἐὰν ὑπῆρχε ἀγάπη!... Ἐὰν ὑπῆρχε ἀγάπη μέσ' στὸ ἔθνος μας, δὲν θὰ ὑπῆρχαν πεινασμένοι. Ἐὰν ὑπῆρχε ἀγάπη, δὲν θὰ ὑπῆρχαν γυμνοὶ καὶ ἄστεγοι. Ἐὰν ὑπῆρχε ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ μας, δὲν θὰ παρετηρεῖτο αὐτὴ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ διαφθορά, ἀλλὰ θὰ ἦτανε πράγματι ἡ πατρίς μας ἕνα ἕδαφος γόνιμο, κα-

θαρὸ καστανόχωμα, μέσα εἰς τὸ ὁποῖο μύρια ἄνθη θὰ ἤνθιζαν καὶ ἀηδόνια τοῦ παραδείσου θὰ κελαϊδοῦσαν. Δὲν εἶνε αὐτὰ ποιήσεις —εἶμαι μακρὰν τῆς ποιήσεως καὶ μακρὰν τῆς φαντασίας—, ἀλλὰ εἶνε μία πραγματικότητα. Μεγαλύτερο ἐμπόδιο ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀγάπης δὲν ὑπάρχει, ἀδελφοί μου, στὸ χριστιανισμό.

Καὶ τελειώνω μ' ἕνα μικρὸ ἀνέκδοτο.

Ἐὰν οἱ Χριστιανοὶ ζοῦσαν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο...

Θὰ ἔχετε ἀκούσει, ἀγαπητοί μου, γι' αὐτὸν τὸν Γκάντι, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ ἀναγεννητὴς τοῦ μεγάλου λαοῦ τῶν Ἰνδιῶν, πεντακοσίων ἑκατομμυρίων. Δὲν ἐπίστευε βέβαια στὸ Χριστό. Διάβαζε ὅμως τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ἤξερε καλά, καὶ ἀνεγνώριζε τὴν ἀξία του. Στὴ ζωὴ του ἦτο ἀσκητῆς· ζυπόλητος περπατοῦσε, ἕνα ροῦχο φοροῦσε, μιὰ κασίκια εἶχε, καὶ ζοῦσε μέσα σὲ μιὰ καλύβα. Τὸν ῥώτησε λοιπὸν μιὰ μέρα κάποιος· —Ἐσὺ ὁ Γκάντι ζῆς σὰν καλόγερος. Κανένας ἐπίσκοπος, κανένας δεσπότης, στὴν Ἀγγλία καὶ στὴν Ἀμερικὴ δὲ ζῆ τόσο ἀσκητικὰ ὅπως ἐσύ. Ἐσὺ πέρασες καὶ τοὺς ἀσκητὰς τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Πῶς λοιπόν, ἐσὺ ποὺ διαβάζεις καὶ ξέρεις τὸ Εὐαγγέλιο καὶ λὲς ὅτι τὸ ἐκτιμᾶς, πῶς δὲν σκέφτηκες νὰ μπῆς στὸ χριστιανισμό; γιατί δὲν γίνεσαι Χριστιανός; Καὶ τότε ὁ Γκάντι, μὲ τὴν σπινθηροβολοῦσαν διάνοιαν καὶ μὲ τὴν διαίσθησιν καὶ μὲ τὴ «ζυγαριὰ» τὴν ὁποίαν εἶχε —γιατί ζύγισε ὅλους τοὺς Χριστιανούς τῆς Δύσεως— τί ἀπήντησε· —Ἀναμφιβόλως θὰ γινόμεουν Χριστιανός, ἔὰν ἔβλεπα τοὺς Χριστιανούς νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο· νὰ ζοῦν τὸ Εὐαγγέλιο ὅχι μία ὥρα ἀλλὰ καὶ τὶς εικοσιτέσσερις ὥρες τοῦ ἡμερονυκτίου. Δὲν εἶνε ὅμως οἱ Χριστιανοὶ συνεπεῖς...

Καταλάβετε τί θὰ τὸν εἴλκυε στὸν χριστιανισμό; 24 ὥρες εἶνε τὸ ἡμερονύκτιο; 24 ὥρες νὰ ζοῦμε τὸ Εὐαγγέλιο· ὅλη ἡ ζωὴ μας δηλαδὴ νὰ εἶνε ζωὴ χριστιανικὴ, νὰ εἶνε ζωὴ συνεπειᾶς, καθένας ἀπὸ μᾶς νὰ γίνῃ ἕνα ἐφηρμοσμένο Εὐαγγέλιο.

Ἐπὶ τῶν σπίνων ποὺ δὲν ἔσθισαν

Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί μου, σήμερον ποὺ σᾶς ἐκάλεσα ἐδῶ πέρα καὶ μαζευθήκατε, προσπαθήσαμε νὰ ἐξετάσωμε τὴν θρησκευτικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἐξετάσαμε τὴν θρησκευτικότητα τοῦ λαοῦ μας ὄχι βάσει ἐξωτερικῶν ἀπλῶς ἐκδηλώσεων, ἀλλὰ βάσει τοῦ ἐσωτερικοῦ περιεχομένου τῆς πίστεως.

Παρὰ τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐξετάσεως ποὺ ἐγένετο, ἄς μὴ ἐξέλθετε μὲ ἓνα αἶσθημα ἀπελπισίας. Ὅχι, ἀδελφοί μου. Παρ' ὅλα ταῦτα, ὑπάρχουν μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ μας στοιχεῖα θρησκευτικότητος. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εἶνε μικρά, τὸ ἀναγνωρίζω. Δὲ φταίει ὅμως γι' αὐτὸ ἐξ ὀλοκλήρου ὁ λαὸς μας· φταίνει καὶ ἄλλοι. Φταίνει κι ὁ λαὸς ὁ ἴδιος, φταίνει κι ἄλλοι. Ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ ἡ σπίνω τῆς πίστεως.

Μιὰ φορὰ, ὅταν περιώδευα τὴν ἐπαρχίαν τῶν Γρεβενῶν, ἔφτασα σ' ἓνα χωριό. Ἐκεῖ βρεθήκαμε σὲ ἀνάγκη. Ἦταν κρύο, πολὺ κρύο, καὶ δὲν εἶχαμε σπίνω. Ἐνας τσοπάνος μοῦ λέει· — Θ' ἀνάψωμε τώρα φωτιά· —Μὰ ἀπὸ ποῦ φωτιά; (σπίνω δὲν εἶχε, δαδιά δὲν εἶχε, τίποτα). —Σώπα, μοῦ λέει, ἐμεῖς οἱ τσοπάνηδες προνοοῦμε περὶ αὐτοῦ. Πάει λοιπὸν στὸ τζάκι, ἀνασκαλεύει, βρίσκει κρυμμένη κάτω ἀπὸ τὴν στάχτη μιὰ σπίνω, κι ἀπ' τὴν σπίνω ἐκείνη σὲ λίγο ἀναψε φωτιὰ καὶ θερμανθήκαμε ὅλοι.

Ἐ, καὶ μέσα στὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ μας, κάτω ἀπ' τὴν ἀσέβειαν αὐτὴν, κάτω ἀπὸ τὴν καπνίαν αὐτὴν ποὺ ἔχει ἐπικαθίσει, σὲ κάθε καρδίαν Ἑλληνικὴν ποὺ πάλλει κάτι διασώζεται, μιὰ σπίνω ποὺ δὲν τὴν ἔσθισαν οἱ ἀνεμοὶ τοῦ βορρᾶ. Ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ μας, ὑπάρχουν σπίνω, ὑπολείμματα ἀπὸ κάποια ἐργασία πνευματικὴ. Χρειάζεται ν' ἀνασκαλέψωμε βαθειὰ στὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ νὰ βροῦμε τίς σπίνω αὐτὲς. —στὸ βάθος κάθε καρδιάς, καὶ σ' ἐσᾶς, ὑπάρχουν οἱ σπίνω αὐτοί, ἡ σπίνω τῶν προγόνων σας· λαλεῖ μέσ'

στὴν καρδίαν ἢ ἱστορία ὀλοκλήρου— καὶ αὐτὰ τὰ μικρὰ στοιχεῖα νὰ φροντίσωμε νὰ τὰ καλλιεργήσωμεν. Ἡ θρησκεία μας εἶνε τώρα σὰν λεπτὴ κλωστή· ἀπὸ μιὰ κλωστή κρεμώμεθα γιὰ νὰ μὴ καταποθοῦμε ἀπὸ τὴν ἄβυσσο. Αὐτὴ ἡ κλωστή, ποὺ εἶνε ἡ θρησκευτικότης μας, πρέπει νὰ ἐνισχυθῇ καὶ νὰ γίνῃ ἰσχυρὸς δεσμὸς μὲ τὸν Χριστόν.

Σὲ ποιά ἐποχὴ ζοῦμε...

Γιατὶ ζοῦμε, ἀδελφοί μου, σὲ ἐποχὴ δύσκολη. Ξέρετε σὲ ποιά ἐποχὴ ζοῦμε; Τὸ λέγει κάπου ὁ Χρυσόστομος. Ἐκήρυττε ὁ Χρυσόστομος, ὄχι ἐμεῖς. Μπροστὰ στὸ Χρυσόστομο ἐμεῖς δὲ μπορούμε νὰ σταθοῦμε· νὰ μᾶς πιάσῃ ὅλους ἐμᾶς τοὺς ἱεροκήρυκες —τὸ ξανάπα καὶ ἄλλοτε—, ὅλους τοὺς ἱεροκήρυκες νὰ μᾶς πιάσῃ καὶ νὰ μᾶς στύψῃ, δὲν φταιάνε, ἀγαπητέ μου, τὸ νυχάκι τοῦ Χρυσοστόμου. Ναὶ λοιπὸν, ὁ Χρυσόστομος κήρυττε ἐκεῖ στὴν πόλιν τῆς Ἀντιόχειας, καὶ ἐκεῖ τὸν πῆρε τὸ δάκρυ. Γιατὶ ἐπῆρε τοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς ἐξήτασε, ὄχι τυπικῶς καὶ χαριστικῶς, ἀλλὰ γνησίως, καὶ τί εἶπε στὸ τέλος· Ἀμφιβάλλω, λέει, ἂν μέσα στὴν πόλιν ὑπάρχουν ἑκατὸ Χριστιανοί!

Ἐτσι εἶνε καὶ ἡ δικὴ μας ἐποχὴ. Ναί, δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἑκατὸ Χριστιανοί. Εἶμεθα κατ' ὄνομα Χριστιανοί. Ὅπως εἶπα καὶ ἄλλοτε ἐδῶ στὴν πόλιν σας, εἶμεθα Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ἀλλὰ στὶς ταυτότητες. Κουρασθήκαμε οἱ χωροφύλακες νὰ γράφουν στὶς ταυτότητες «Χριστιανὸς ὀρθόδοξος», «Χριστιανὸς ὀρθόδοξος»· κουράστηκαν τὰ χέρια τους. Ἄλλ' ἂν πάρῃς τὴν ζυγαριὰ καὶ ζυγίσῃς τὸν καθένα μας, δὲν εἶμεθα Χριστιανοὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Τὸ ὑπογραμμίζω· ὁ κατ' ὄνομα Χριστιανισμὸς εἶνε ἡ κατάρα τῆς ἀνθρωπότητος. Μόνον ὁ ζωντανὸς καὶ ἔμπρακτος Χριστιανισμὸς, Χριστιανισμὸς ὁ ὁποῖος νὰ εἰσέρχεται βαθειὰ μέσ' στὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ὡς πίστις καὶ ὡς ἐλπίς καὶ ὡς ἀγάπη, μόνον αὐτὸς ὁ Χριστιανισμὸς ἡμπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα νέο

ρέυμα μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ ν' ἀνακαινίσῃ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς, ἀδελφοί μου.

Ναί, σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ζοῦμε. Σὲ μιὰ ἐποχὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας. Σὲ μιὰ ἐποχὴ, ποὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀναστηθῆ μέσα ἀπὸ τὴ γῆ ὁ Διογένης, νὰ πάρῃ πάλι μέσ' στὸ μεσημέρι τὸ φανάρι του, νὰ παρουσιαστῆ μέσα στὴν κοινωνία μας καὶ ν' ἀναζητῆ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν Χριστιανό. Εἴμεθα πολλοὶ κατ' ὄνομα, πόσοι ὅμως εἴμεθα ἀληθινοὶ Χριστιανοί;

Χριστιανὸν ζητῶ!

Ἄς μὲ πῆτε τρελλό, ἄς μὲ πῆτε ἡλίθιο, δὲν ἐνδιαφέρομαι. Μοῦ ῥχεται καμμιά μέρα νὰ πάρω κ' ἐγὼ ἓνα φανάρι σὰν τοῦ Διογένη. Θὰ περάσω ἀπ' ὅλη τὴν πόλι, ἀπὸ σπίτια μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀπὸ ἐκκλησιὰς καὶ μητροπόλεις, καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν κοινωνία, ἀπ' τὸ μικρότερο καλύβι μέχρι τὸ πιδὸ πλοῦσιο σπίτι, καὶ θὰ λέγω· «Χριστιανὸ ζητῶ! Χριστιανὸ ζητῶ! Χριστιανὸ ζητῶ!». Δώστε μου Χριστιανούς. Δώστε μου πέντε - δέκα Χριστιανούς, ποὺ νὰ τὰ παίζουν ὅλα κορώνα γράμματα γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο. Δώστε μου Χριστιανούς, ποὺ νὰ ζοῦν πραγματικῶς τὸν Χριστιανισμό. Δώστε μου, καὶ τότε θὰ κατακτήσωμε τὴ γῆ. Θὰ ἀποδείξωμε κ' ἐμεῖς στὶς ἡμέρες μας, ἀδελφοί μου, ὅτι ὁ κάθε Χριστιανὸς καλεῖται νὰ ὑψωθῆ εἰς ὕψος οὐράνιον. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῶν πυραύλων καὶ τῶν διαστημικῶν πτήσεων πολλοὶ προσπαθοῦν ν' ἀγγίξουν τὰ φεγγάρια. Ἄν ἄλλοι λοιπὸν μὲ τὴν ἐπιστήμη φροντίζουν ν' ἀγγίξουν τὰ φεγγάρια, προσπαθῆστε, ἀδέρφια μου, ἐμεῖς νὰ πλησιάσουμε τὸ Θεό.

Χριστιανοί! Ὅχι φεγγάρια ἐμεῖς καὶ ἥλιους· ἐμεῖς νὰ πλησιάσουμε τὸν Ἥλιο τῆς δικαιοσύνης. Ὅσο τὸ δυνατὸν πιδὸ κοντὰ στὸ Χριστό! Ἄς τὸν πλησιάσουμε μὲ τὴν προσευχὴ μας, τὸν ἐκκλησιασμό μας, τὴ θεία κοινωνία, τὴν ἀγία Γραφή μας, μὲ τὴν ἀγάπη μας. Ἄς τὸν πλησιάσουμε· κι ὅποιος πλησιάζει τὸ Χριστό, λάμπει σὰν τὸν ἥλιο. «Ἐγγίσατε τῷ Θεῷ» (Ἰακ. 4,8).

Ἄν ἔτσι πλησιάσουμε, ἀδελφοί μου, ἂν στὸ πρόσωπό μου - στὸ πρόσωπό σας εἶνε ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, τότε, κι ἂν ὑπάρχουν Θωμᾶδες ἄπιστοι, ἄθεοι, θὰ γονατίσουν καὶ θὰ πιστέψουν. Ἄν σήμερον ὑπάρχουν χιλιασταί, μασόνοι κ.λπ., αἰτία εἴμεθα ἐμεῖς. Ἄν ἡμεθα ἐμεῖς Χριστιανοί, δὲ θὰ ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο ἓνας ὀλοζώντανος Χριστιανισμός. Ἄν δοῦν τὸ Χριστὸ στὸ πρόσωπό μας, ὅλοι θὰ γονατίσουν καὶ θὰ ποῦν «Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰωάν. 20,28), καὶ θ' ἀποδείξωμε στὴ γενεὰ μας ὅτι ὁ Χριστὸς ζῆ καὶ θριαμβεύει εἰς αἰῶνας αἰώνων· ἀμήν.

Ψευτοχριστιανοὶ εἴμαστε

—Μά, θὰ μοῦ πῆτε, αὐστηρὰ μᾶς τὰ εἶπες, πάτερ μου. Μᾶς ἔχεις ταραξεί, μᾶς πέρασες ἀπὸ κόσκινα πολλὰ, καὶ εἴμεθα ὅλοι τώρα στενοχωρημένοι...

Ἄδελφοί μου, σᾶς ὠμίλησα μὲ τὴ γλῶσσα, τὴ μιλιὰ, ποὺ μίλησε ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Μιὰ μέρα ἀνέβηκε στὸν ἄμβωνα ὁ Χρυσόστομος σὲ μιὰ πόλι ποὺ εἶχε 300.000 λαό, καὶ ἔπιασε τὴ ζυγαριά του. Ἦτανε Χρυσόστομος ἐκεῖνος· ἐμεῖς κουνούπια, ἐμεῖς σκιαί, ἐμεῖς... Ἐνας ἦταν ἱεροκήρυκας, ἓνας, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος· δὲν ξαναγεννήθηκε ἄλλος. Καὶ πῆρε τὴ ζυγαριά του· καὶ ἐζύγισε τὴ βασιλίσσα, τὴν ἔβγαλε σκάρτη· ἐζύγισε τὸ βασιλιά, τὸν ἔβγαλε σκάρτο· ἐζύγισε τοὺς φτωχοὺς, ἐζύγισε τοὺς πάντες. Κ' ὕστερα ἀπὸ μία ὥρα, ποὺ τοὺς κρατοῦσε ἐναγωνίους, στὸ τέλος τί λέει ὁ Χρυσόστομος; Ἀμφιβάλλω, λέει, ἀμφιβάλλω ἐὰν μέσα στὴν πόλι αὐτὴ ὑπάρχουν 100 Χριστιανοί!... Κ' ἐγὼ, μέσα σ' αὐτὴ τὴν πόλι ποὺ κηρύττω, ἐπαναλαμβάνω καὶ λέγω· Ἀμφιβάλλω, ἐὰν ὑπάρχουν 100 Χριστιανοί. Δώστε μου 50 ἄντρες Χριστιανούς ποὺ νὰ παίζουν τὴ ζωὴ τους κορώνα - γράμματα γιὰ τὸ Χριστό, δώστε μου 50 γυναῖκες ποὺ νὰ παίζουν τὴ ζωὴ τους κορώνα - γράμματα, δώστε μου 50 παιδιὰ ποὺ νὰ παίζουν τὴ ζωὴ τους κορώνα - γράμματα, καὶ θὰ χτίσωμε μιὰ ἄλλη Ἑλλάδα ὀλόκληρη.

Δὲν πιστεύουμε, δὲν ἀγαποῦμε, δὲν ἔχουμε μέσα τὴ φωτιὰ τ' οὐρανοῦ! Εἴμεθα ψευτοχριστιανοί, εἴμαστε κατὰ τὸ ὄνομα Χριστιανοί.

Ἀδελφοί μου! Ἡ θρησκευτικότης μας καταπίπτει, τὸ θερμόμετρο κατεβαίνει συνεχῶς. Ὡ Κύριε, ποῦ εἶνε τὰ ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα; Ποῦ εἶνε οἱ Χριστιανοὶ ποὺ ἐκκλησιάζοντο, ποῦ εἶνε αὐτοὶ ποὺ προσηύχοντο πραγματικῶς καὶ κοινωνοῦσαν τῶν ἀχράντων μυστηρίων; Ἐὰν ἤμουν Ὡσηὸς ὁ προφήτης, θὰ σᾶς ἔλεγα· *«Ἀρὰ (=κατάρρα) καὶ ψεῦδος καὶ φόνος καὶ κλοπὴ καὶ μοιχεία κέχεται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ' αἵμασι μίσγουσι. διὰ τοῦτο πενθήσει ἡ γῆ καὶ σμικρυνθήσεται σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν...»* (Ὡσ. 4,2-3). Ἐὰν ἤμουν Δαυῖδ ὁ προφήτης, θὰ σᾶς ἔλεγα· *«Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός»* καὶ *«Ἀνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυμβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς»* (Ψαλμ. 13,3· 48,13). Ἐὰν ἤμουν Ἡσαΐας ὁ προφήτης, θὰ σᾶς ἔλεγα· *«Οὐαὶ ἔθνος ἀμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἀνομοὶ ἐγκατελίπατε τὸν Κύριον καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ»* (Ἡσ. 1,4). Ἐὰν ἤμουν Ἡσαΐας θὰ σᾶς ἔλεγα· *«Τί ὅτι ἦλθον καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος;»* (Ἡσ. 50,2). Καὶ ἂν ἤμουν Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, δὲ θὰ καθόμουν ἐδῶ· θὰ ἔβγαζα τὰ παπούτσια μου, θὰ ἔπαιρνα ἓνα σακκὶ στὴν πλάτη μου - κι ἂς μὲ λέγατε τρελλὸ καὶ ἀνισόρροπο· ἐὰν ἤμουν Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, θὰ γύριζα ἀπὸ πλατεῖα σὲ πλατεῖα, ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ἀπὸ δικαστήριον σὲ δικαστήριον, ἀπὸ σχολεῖο σὲ σχολεῖο, καὶ μέσα στὸ στρατῶνα ἢ στὰ ἐργοστάσια, καὶ παντοῦ θὰ ἔλεγα ἐγώ, ἂν ἤμουν ὁ Ἰωνᾶς ὁ προφήτης· Νινευὴ Νινευή, ἀκόμη τρεῖς μέρες! *«Ἐτι τρεῖς ἡμέραι καὶ Νινευὴ καταστραφήσεται»* (Ἰων. 3,4).

Ἄλλὰ δὲν εἶμαι κ' ἐγὼ ἀμαρτωλός; Βρίσκομαι κάτω ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ὅπως εἶστε κ' ἐσεῖς. Καὶ ὁ Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλὸς ἔλεγε, ὅτι *«Ἀδέρφια μου, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πέσω νὰ φιλήσω τὰ πόδια σας»*. Κ' ἐγώ, παρ' ὅλο τὸν ἔλεγχον ποὺ σᾶς

ἔκανα, –πιστεύσατέ με, ἀδελφοί μου– δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ πέσω νὰ προσκυνήσω τὰ πόδια σας· γιατί ἐσεῖς εἶστε πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλὰ τὸ καθῆκον μου εἶνε νὰ σᾶς ἐλέγξω ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Ἐπειδὴ λοιπὸν κ' ἐγὼ εἶμαι ἀμαρτωλὸς καὶ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς μιλήσω ὡς Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, σᾶς λέγω·

Ἄς μετανοήσουμε εἰλικρινά

Ἀδέρφια, ἐτοιμαστῆτε. Ἐρχεται θύελλα μεγάλη ἐκ βορρᾶ, ἢ ὅποια θὰ σείσῃ τὴν γῆν ὀλόκληρο. Θὰ πληρώσουμε, ἀδέρφια μου, μὲ τόκο καὶ ἐπιτόκιο τὰς μοιχείας μας, τὰς ψευδομαρτυρίας μας, τοὺς ὄρκους μας, τοὺς φόνους, τὰ ἐγκλήματα, τὴ διχονοίαν μας· θὰ τὰ πληρώσουμε ὅλα. Ἔως ἔχωμεν καιρὸ, ἂς προλάβωμε. Βγάλτε τὰ ρολόγια. Ὅχι τὰ δικά σας· βγάλτε τὸ ρολοὶ τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὲ τὸ ρολοὶ τοῦ Θεοῦ τί ὥρα εἶνε; Δὲν εἶνε 6 πρωΐ, οὔτε 7, οὔτε 8. Πέρασε ἡ ὥρα· εἴμεθα 12 παρὰ 5! Πέντε (5) λεπτὰ ἔχει διορία αὐτὴ ἢ ἀνθρωπότης. Ἐὰν, ἀδελφοί, μετανοήσωμεν, ὑπάρχει σωτηρία. Ἄς κάνουμε στροφή. Ἀπὸ τὰ παλάτια μέχρι τὸ μικρότερο, δεξιοί, ἀριστεροί, ὅλων τῶν χρωμάτων. Ἄς μετανοήσωμε εἰλικρινά. Ἄς ἐπιστρέψουμε στὸν Κύριον Ἰησοῦ Χριστό. Ἄς πέσουμε ἐνώπιόν του μὲ μετάνοιαν καὶ συντριβή, διὰ νὰ ἔχωμε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἄμποτε ἢ πόλις σας, ποὺ ἐγέννησε ἀγίους, ποὺ ἐγέννησε μάρτυρας, νὰ γίνῃ μία πόλις χριστιανική, 100% χριστιανική, καὶ ἀπ' ἐδῶ νὰ βγῇ σύνθημα σωτηρίας.

Εἶθε ὁ ἅγιος Ἀνδρέας καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἄγγελοι νὰ σᾶς προστατεύουν νὰ σᾶς φυλάγουν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας αἰώνων· ἀμήν.

Περιεχόμενα	
Διστάζω νὰ μιλήσω.....	σελ. 3
Φοβοῦμαι τὴν εἰρήνη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν.....»	4
Μία συνέντευξι.....»	5
Νὰ «κοσκινίσουμε» τὴ θρησκευτικότητά μας;..... »	7
Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀνέκαθεν ἐθρήσκευε..... »	7
Θρησκεύουν οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες;..... »	8
Οἱ ἐνδείξεις ἢ ἀποδείξεις δὲν μὲ πείθουν..... »	9
Ὁ χριστιανισμὸς δὲν εἶνε τύπος, ἀλλὰ οὐσία..... »	10
Τὰ πρόσφορα ζυμωμένα ἀπὸ χέρια παρθένων..... »	10
Θὰ περάσουμε ἀπὸ κόσκινο..... »	11
1. Ο ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ	
Τακτικὰ.....»	12
«Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων.»	13
2% οἱ ἐκκλησιαζόμενοι.....»	15
Τὸ 98% ποῦ βρίσκεται;.....»	17
Ποῦ βρίσκονται οἱ πολιτικοί μας ἄρχοντες;..... »	7
Πόσοι ἔμειναν μέχρι τέλους στὴν Ἀνάστασι;. ».....»	18
Ἄν λείψουν τὰ μνημόσυνα, πόσοι μένουν;.....»	19
2. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ \$ ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ..... »	
Πόσοι ἐξομολογοῦνται τακτικῶς;.....»	21
Θεία κοινωνία.....»	22
Σᾶς προσκαλεῖ ὁ Χριστὸς.....»	23
3. Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ .....»	
Οἰκογενειακῶς.....»	24
4. ΜΕΛΕΤΗ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ	
Τροφὴ τῆς ψυχῆς..... »	27
Ποιὰ εἶνε ἡ σχέσι μας μὲ τὴν ἁγία Γραφή;..... »	28
Παλαμίζουν τὸ Εὐαγγέλιο στὰ δικαστήρια!.....»	29

Ἔνα ἐπεισόδιο.....	σελ. 31
Κοσκινίζω τὸ λαὸ..... »	32
Ἄρκοῦν αὐτὰ;.....»	32
Δὲν ἐκδίδω πιστοποιητικὰ ἀγιότητος.....»	33
5. «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»..... »	34
Ἔλᾶτε νὰ ζυγιστοῦμε.....»	37
Ποιὰ ἀγάπη;..... »	39
Ὅποιοι θέλει νὰ δῆ ἀγάπη.....»	39
Ἐξέλιπε ἡ ἀγάπη.....»	41
Δὲν ἔχουμε τὴν ἀγάπη; δὲν εἴμεθα Χριστιανοί..... »	42
Νὰ ὁ καρκίνος ποῦ μᾶς τρώει..... »	42
Ἄν οἱ Χριστιανοὶ ζοῦσαν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο..... »	43
Ἕπάρχουν σπίθες ποῦ δὲν ἔσθησαν..... »	44
Σὲ ποιὰ ἐποχὴ ζοῦμε..... »	45
Χριστιανὸν ζητῶ!.....»	46
Ψευτοχριστιανοὶ εἴμαστε.....»	47
Ἄς μετανοήσουμε εἰλικρινὰ..... »	49
Περιεχόμενα.....»	50